

VRATISLAV SCHILDER – ŽIVOT S LOUTKAMI

Vratislav Schilder patří mezi uznávané osobnosti českého loutkového divadla a svůj život zasvětil specifickému oboru herectví, které v našich kulturních dějinách má dlouhou tradici. V pomyslné vývojové linii patří k pokračovatelům loutkářů, kteří v minulých staletích oslovovali, bavili a také vzdělávali všechny vrstvy obyvatel bez rozdílu postavení, majetku, vzdělání i intelektu. A i když se tato činnost postupně dostala na skutečně profesionální úroveň, stále čerpá z dávných zákonů soužití člověka s neživou loutkou, tedy hračkou. Ovšem co se s ní dá dělat, jak s ní zacházet, jak ji využívat pro různé účely a nevšední spojení v komunikaci s lidmi, to je už dávno předmětem vědního zkoumání a vzdělávání. To všechno Vratislav Schilder zná a je skutečným odborníkem v této disciplíně. Pokud existuje to, čemu se říká osudové předurčení, pak jeho cesta k loutkoherectví byla více než zajímavá.

Narodil se v roce 1939 ve Starém Městě v rodině se zavedenou mlynářskou tradicí. Jeho dědeček Vratislav zakoupil v roce 1897 ve Starém Městě tzv. Malý mlýn a ten postupně modernizoval. V té době bylo zvykem, že živnostníci byli nejen

v čele místní samosprávy, ale také finančně podporovali místní rozvoj. Tak tomu bylo i v případě V. Schildera nejstaršího, který se jako radní mj. podílel na financování výstavby radnice, na své náklady nechal postavit jednu ze hřbitovních zdí, podporoval místní nemajetné rodiny, byl také starostou místního Sokola. Dá se tedy říct, že rodina Schilderů považovala za svou morální povinnost přinášet obci a jejím obyvatelům prospěch i pomoc z hlediska svých poměrů a možností. I v další generaci se tyto etické zásady pomoci potřebným dodržovaly. Za 2. světové války se pomoc týkala i rodin, jejichž členové byli vězněni za odbojovou činnost, přestože se za tyto skutky tvrdě trestalo a v případě prozrazení hrozila likvidace celé rodiny. Je tedy zřejmé, že živnost a majetek rodiny nebyl jen uzavřenou privátní záležitostí, ale měly souvislost i s obecním životem a společenstvím. V tomto duchu se tedy odvíjel život Schilderů se všemi přirozenými vztahy, ale také s mnoha těžkostmi a nemalými problémy. V takovém prostředí vyrůstal i další pokračovatel rodu, opět Vratislav podle rodinné tradice, jeho životní cesta se však ubírala naprosto odlišným směrem. Ještě než se ale vydáme do vzpomínek rodu Vratislava Schildera, zapátráme daleko v minulosti.

Vratislav Schilder se svými loutkami. Foto M. Martykánová.

Kde se tady na Moravě vzali Schilderové?

Máme doma dva obrazy, portréty šlechticů. Nejsou sice nijak významné z výtvarného hlediska, ale jsou na nich zachyceni naši prapředkové ze 17. století. Musím říct, že mají typické znaky v obličejí, které mám i já. Jeden byl baron z Tyrolska, který si vzal hraběnku nějakého šlechtického rodu ze severní Itálie. Z Vídně odnož jejich děti putovala přes Německo do Čech, až na Moravu. A tady se postupně začali usazovat, zakládali své rodiny a svými sňatky se spojovali s místními obyvateli. Z jedné větve byl i můj dědeček, původem z Hané. Další z rodiny Schilderů se rozešli různě po Moravě, bylo jich šest bratrů, a všichni měli mlýny. Jeden měl mlýn v Drásově u Brna, další mlynářii v Mariánském údolí u Brna, tam byla celá soustava mlýnů. Vzniká ovšem otázka, kam se poděl ten šlechtický titul? Ten totiž měl několik výhod. Dokonce se ví, že prvorozený syn rodu Schilderů měl možnost studovat na švýcarských školách. Ovšem dokument se ztratil. Dědeček Vratislav o tom vyprávěl zajímavou historku, že jeden z bratrů se tzv. „zvrhl“, žádný mlýn neměl, všechny peníze „prošustroval“ a prodal dokonce ve Vídni i ten šlechtický titul proto, aby si mohl užívat v místních nevěstincích. Takže i já jsem přišel o titul a možnost studovat ve Švýcarsku. No kdoví, jak by to se mnou dopadlo.

A jak se tedy stalo, že se v tradiční mlynářské rodině narodil slavný loutkář?

Za to můžou geny. Prostě geny se někdy zblázní a pro nějaké praktické povolání tam není místo. Já jsem dokonce pátral v rodině po něčem podobném, přece jenom to nemohl být takový výbuch naráz až u mě. A zjistil jsem, že můj strýc, otcův bratr, ten zase maloval. A když ho dědeček vyslal do Drážďan na mlynářskou školu, po roce tam za ním přijel a zjistil, že on studuje na Akademii malířské.

Dostudoval to?

Nedostudoval, okamžitě ho vzal domů. To prostě nebylo možné, dědeček potřeboval, aby lidé pracovali ve mlýně a ne aby tam malovali. No takže tak asi to v rodině bylo. Možná, kdybych pátral dál dozadu, že by se objevilo, že nějaké předpoklady tam přece jenom byly, no a tak se dostaly i ke mně.

Rodiče se nesnažili Vás směřovat k tomu, abyste byl pokračovatelem rodinné tradice? I když tedy v té době, kdy Vy jste dorůstal, byla úplně jiná doba. Ale přece jenom taková, jak bychom dnes řekli – podnikatelská rodina asi pořád tajně doufala, že se to podaří zase vrátit tak, jak bývalo. Takže neodrazovali Vás?

Tak v tomto jsem měl naštěstí rodiče velice rozumné. Otec, co se týkalo mé budoucnosti,

byl v době, kdy jsem začal dospívat, na tom zdravotně velmi špatně a brzy zemřel. Matka, ta mě podporovala ve všem, co cítila, že mě baví. Takže po této stránce jsem problém neměl, ale ve škole, tady v Uherském Hradišti v ekonomické škole mě pan profesor Omelka připravoval velmi vehementně dva roky na vysokou ekonomickou školu, a když jsem potom při maturitě přiznal, na jakou školu si chci podat přihlášku, předseda komise řekl: „No podívejte se, Vy tady s takovým prospěchem jste určený pro tu ekonomickou a na žádnou jinou, nějakou AMU, to si prostě vypusťte z hlavy.“ Naštěstí na škole byla manželka pana ředitele Horkého, která mě v těchto mých aktivitách velice podporovala. A ona mě říkala: „Prosím tě, ty se nechťej dostat do učtárny, byl bys nešťastný celý život. V tobě to je, ty prostě musíš dělat něco, co tě baví. Divadlo, jakékoliv.“ No a tak se stalo, že jsem podal přihlášku. Nedělal jsem první kolo zkoušek, byl jsem až ve druhém kole, a vzali mě.

No prostě, měl jsem okolo sebe naštěstí duše, které když cítily, kam mě vítr nese, tak se snažily, aby mě tím směrem pomáhaly dál, místo aby mě v tom bránily. Ten pan profesor Omelka to myslel dobře. Když viděl, jaký mám prospěch, tak si říkal, no ten se snad musí na tu ekonomickou školu dostat, protože nepřipravoval jenom mně. Ti další dva, které také připravoval, se na tu školu nedostali.

Vraťme se ještě z ekonomky do vašeho raného dětství. Vy jste musel mít v sobě nějakou potřebu předvádět se.

Bylo to dáno určitě tím, že od mala jsem asi tíhnul k divadlu. Vlastně moje sestra Marie dostala loutkové divadlo a já jsem ho potom zdědil. Nikdy jsme ho spolu nehráli. Předtím nám ho hráli rodiče, a teprve potom už jsem do toho začal pronikat a hrál jsem sám. Ale můj život s loutkami stejně začal v dětství, aniž bych ještě tušil, co bude dál. Velice rád jsem chodil s babičkou do Hradiště na trhy. To byla podivná! Na Mariánském náměstí se prodávaly potraviny. Tam chodily dámy s malinkým nožíčkem, a těm chudým ženám užídkovaly máslo a ochutnávaly, které je lepší. Bylo o některých známé, že tak posnídaly. Takhle chutnaly všechno, co šlo. Také se tam prodávala drůbež a další produkty, v té době za směšné peníze. Na druhém náměstí, jak je farní kostel, tak tam byly trhy, které byly hodně pestré. Trhovkyně tam předváděly i všelijaká tvořítka na pochutiny, které různé zpracovávaly, smažily a nabízely. Vedle zase další nabízely klobásy, to bylo vůni. A mezi tím byla tzv. trhová kultura. To byli vzpěrači, kouzelník a také různá loutková divadla. Zažil jsem třeba opravdu originální loutkové divadlo maňáskové, „rakvičkárnu“. Do dneška vidím tu malou boudičku, kde Kašpárek zápasí

Na vernisáži v Galerii Slovákckého muzea se hrálo divadlo – představení s varetními loutkami. Foto L. Chvalkovský.

Výstava zaujala malé i velké návštěvníky. Foto L. Chvalkovský.

Z výstavy V. Schildera. Foto L. Chvalkovský.

Představení pro děti,
„O neposlušných kůzlátkách a třech prasátkách“,
11. června 2009, Olga Marková a Vratislav Schilder.
Foto L. Chvalkovský.

Představení pro děti,
„O neposlušných kůzlátkách a třech prasátkách“,
18. června 2009, Olga Marková a Vratislav Schilder.
Foto L. Chvalkovský.

Děti při představení „O neposlušných kůzlátkách a třech prasátkách“. Foto L. Chvalkovský.

se smrtkou nebo s čertem, klacíkem je zatlouká do rakve a ony se snaží zase dostat ven. Žádný příběh, prostě anekdota za anekdotou a my jsme se mohli zbláznit, jak jsme to prožívali. Babička věděla, že když mě před takový stánek postaví, může chodit třeba hodinu po trhu, že mě tam zase najde. Občas se tam objevilo i marionetové divadlo, potomci slavného Kopeckého, kteří tu hrávali. Později dokonce hrávali v Lidovém domě, kam jsme chodili na představení se školou. Byl jsem úžasně okouzlený samotnou hrou, ale hlavně přidavky. A to byly všechno věci, které dělám dneska i já. Teď si představte, že oni tam už tenkrát použili černé divadlo. Tam se děly takové věci, které mě a nikomu z nás nešly na rozum. Teprve později, ve své dospělosti jsem pochopil, že to bylo černé divadlo kombinované s marionetami. Samozřejmě, bylo to všechno malinké, v kukátku, obsluhovali to dva nebo tři lidi. Repertoár byl podle toho, byla to Sněhurka a sedm trpaslíků, Šípková Růženka, známá témata hraná trochu kýčovitě, leč s loutkami, které se tradičně dědily z pokolení na pokolení, ale ty loutky byly svým způsobem pořád krásné. Byly to staré lidové loutky. A potom také zajížděli všelijací lidoví umělci do škol. Pamatuji si, když ve školní tělocvičně hrál nějaký loutkář s maňásky. Aby to už trochu vyhovovalo začínajícímu socialismu, tak to bylo o babě Chňapce, která překazila stávkou, ona něco kradla, aby zničila nějaký podnik, samozřejmě soukromý, a pak se zjistilo, že byla vyslaná Američany. Můžu vám říct, že mě v té době ještě nedocházela hrůza té ujeté ideologie, ale ten maňáskář to uměl dokonale zahrát. Když jsem mu jednou mohl pomáhat balit to divadlo, to byl pro mě obrovský pocit štěstí. Také jednou v té tělocvičně hráli další z rodu Kopeckých, měli nádherné metr dvacet velké loutky. Hráli Posvícení v Hudlicích. Mohu vás ubezpečit, mě bylo jedno co hráli, ty loutky, které oni primitivně oživovali, byl to pro mě zážitek. Ty malé kulisy se proměňovaly ve skutečný zámek, ve skutečný les, prostě já jsem žil fantazií těchto věcí opravdu intenzivně. Takže jsem získával inspiraci už v dětských letech. Mám ovšem ještě další vzpomínky. V Uherském Hradišti byla velice bohatá amatérská činnost různých divadelních spolků, které hrály také pro děti. Pamatuji si třeba na rodinu Valentíkovu, to byli místní obchodníci, z nichž jeden byl obzvlášť zapálený herec a princípál, všechny tři jeho dcery hrály také. Také oba manželé Abrhámovi z Kunovic – pan Abrhám dělal spíš křoví, ale paní Abrhámová byla úžasná herečka, půjčovala divadelní kostýmy v Brně, takže výprava bývala opravdu bohatá a krásná. Tato amatérská divadelní představení byla pro mě další velkou inspirací. I když to byli amatéři, přece jenom byli vyspělejší oproti těm z přelomu

století, oni už dokázali vymýšlet různé efekty, měli i zajímavou světelnou techniku. Vzpomínám si na Princeznu Pampelišku, což na mě jako na děcko zapůsobilo velice špatně, protože to byla tragická pohádka, ale nicméně si pamatuji, že za průsvitnou oponou se objevila veliká pampeliška, a v té byla hlava dívenky. Když ta opona vyjela, tak naráz už byl na trůně král a začala se odvíjet hra. No to byl zážitek! Amatérských divadel bylo i v okolí hodně. Také ve Starém Městě v sokolovně v přísálí se vždycky přes celou zimu hrávalo loutkové divadlo, samozřejmě pohádky s Kašpárkem, které nás děti dokázaly vtáhnout do děje a Kašpárek byl pro nás hrdina. Těch vzpomínek, spojených s loutkovým divadlem mám ovšem mnohem víc. Jeden z mých strýců byl v koncentračním táboře s panem Skupou. Když mě ve dvanácti letech vzal do Prahy, samozřejmě se mě ptal co bych tam chtěl vidět. Potom říkal, že když mám tak rád loutky, jestli bych chtěl jít do Divadla Spejbla a Hurvínka. No samozřejmě, že jsem chtěl! V té době ještě hrál pan Skupa a s ním paní Skupová. Ne jenom že mě představil těmto osobnostem, o kterých jsem já tehdy měl takové mlhavé představy, jakože se už vznášejí někde na nebesích, ale pan Skupa dovolil, že v druhé půli představení jsem mohl být v zákulisí s těmi vodiči a dívat se jak ty loutky vodí. Prostě mám dodnes pocit, že to také byl moment, který o mém dalším životě definitivně rozhodl. Na to budu vždycky vzpomínat. Tam jsem viděl hrát i paní Mílu Melanovou, která mě později učila na AMU.

Co se týká toho předvádění, máte pravdu v jednom. Do jisté doby jsem byl rád, že jsem skrytý za tím loutkovým divadlem, a že tedy pouze hlasem a pohybem oživuji loutky, ale pak nastalo období, kdy jsem se začal uplatňovat i na jevišti jako herec a tam jsem pocítil opravdu touhu předvádět se, ale velmi brzy jsem si uvědomil, že ta loutka je pro mě daleko víc než to předvádění sebe samotného.

Ve kterém roce jste šel na AMU?

Bylo to v roce 1958.

A byl tam někdo, kdo měl na Vás velký vliv, kdo Vás ovlivnil v další kariéře? Je někdo z pedagogů, na kterého rád vzpomínáte?

Zaplat' pánbůh za to, že vedoucím katedry byl doktor Erik Kolár, což byl nesmírně vzdělaný pán nejenom v oblasti divadla, ale navíc prošel koncentrákem jako Žid, byl to člověk, který se o nás mladé na škole staral opravdu otcovsky. Dokud ještě mohl, pokud mu to zdraví dovolilo, tak nás objížděl i v divadlech, když jsme už byli v angažmá. Ten člověk opravdu v nás začal rozdmýchávat něco zvláštního. Přiznám se, já chlapec z vesnice, ze Starého Města, jsem ani netušil, co

všechno v člověku může být. A on uměl žít ten plamínek, abych pokračoval na sobě pracovat. Ve škole byla ovšem celá plejáda lidí, kteří nás učili a byli v oboru velice významní, někteří už z doby první republiky. Vzpomínám na paní Mílu Melanovou, která jako první založila divadlo pro děti v Praze, dneska je to Divadlo v Dlouhé. To bylo těsně po válce, právě v těch dobách, kdy to bylo možné. Ona byla z dost bohaté rodiny, takže si mohla dovolit to celé také financovat. A tato paní Míla Melanová, když mě učila základy herectví na loutkářské katedře, zároveň hrála a vystupovala, ve svém dost pozeňhaném věku, v Divadle Spejbla a Hurvínka, což jsem už říkal při vzpomínkách na své dětství. Ve škole jsem se poznal se spoustou skutečně významných osobností z loutkového divadla, byli tam také manželé Hakenovi, Boja Šulc a v neposlední řadě ředitel Divadla Spejbla a Hurvínka Miloš Kirschner.

V našem ročníku nás bylo jedenáct, dokončilo nás devět. Nebyli jsme v ročníku jenom loutkoherci, ale také ti co měli zaměření na režii, dramaturgii a výtvarnictví, ti měli sice své hodiny i v ateliérech, ale jinak jsme byli stále spolu a měli jsme možnost se vzájemně sledovat i ovlivňovat. Část byla Čechů a část Slováků, protože tenkrát ještě na Slovensku loutkářská katedra nebyla. Mezi mé spolužáky patřil Jozef Mokoš, později známý slovenský básník a dramaturg Štátneho bábkového divadla, další pak Tono Vaculík, velmi známý herec a loutkoherce, který se velice dobře uplatňoval i v českém dabingu převážně v dětských filmech. Tam jsem se sprátl s Jiřím Pitrem, o rok níž byla jeho budoucí žena Ilda, oba se věnují výtvarnictví a přátelství s oběma mi zůstalo dodnes. Vzpomínám si také na Andělu Čisárikovou – Nechvátalovou, Janu Bendovou, Irmu Šmelíkovou, Radku Malou – Kalvou. Ve výtvarné sekci byla také Eva Dvořáková, později Švankmajerová, její budoucí manžel Jan byl o několik ročníků výš. V mém ročníku byla také Alena Králová – Vostrá, která se později věnovala dramaturgii.

Ve druhém ročníku jsme hledali příležitosti jak si přivydělat nějaké peníze. Ve škole nám zpočátku nechtěli dovolit, abychom účinkovali jako herci, ale mohli jsme dělat jiné profese. Seznámil jsem se s lidmi, kteří pracovali v Černém divadle Jiřího Srnce, s ním jsem se znal také. Od něho jsem dostal nabídku na zvukaře, jejich zvukařka toho měla hodně a bylo potřeba ji občas vystřídat. Takže jsem viděl Srncova tehdejší představení minimálně stokrát. Navíc tehdy působili v divadle Loutka, což byla školní scéna v pasáži Alfa a později pak divadlo Semafor, ale původně tam bylo divadlo Oldřicha Nového. Tenkrát se zvuk pouštěl z takových velkých magnetofonů s ob-

rovskými kotouči. Mně se tam jednou stal malér. Zadíval jsem se tak na to představení, že jsem si nevšiml, že mě vyskočil pásek. Najednou vidím, že vedle magnetofonu je obrovská hromada, která se nedala navinout zpátky. Zvukařka, kterou jsem střídal, mi dala kontakt na technika v rozhlase a ten za dvě hodiny měl tu hrůzu opravenou. V tichosti jsem to zase odnesl do divadla, nikdo nic nepoznal, jenom já jsem měl nervy ještě týden. Na tomto představení se používaly magnetofony dva – jeden ten velký a pak menší, na kterém byly Macourkovy povídky namluvené panem Janem Werichem a paní Ljubou Hermanovou. Já jsem ty povídky miloval. Slyšel jsem je tolikrát, že už jsem je uměl nazpaměť, ale oni to vyprávěli tak neodolatelným způsobem, že kdykoliv to jelo, zaposlouchal jsem se, no a proto mi tehdy vyletěl i ten pásek. Později nám ve škole už dovolovali spolupracovat s tehdejší Československou televizí. Byla tam v té době loutkohercecká skupina, byli to všichni absolventi naší školy. Takže jsme se tak trochu vzdáleně znali. Vzpomínám, že jsme spolupracovali také s paní Štěpánkou Haničincovou v pořadu Klubíčko a na jiných drobnostech. Byli jsme absolutně šťastní a poznávali jsme zblízka spoustu zajímavých lidí. Například režiséru Svatau Rumlovou jsem zazil ještě na škole. Bylo to takové příjemné zázemí, které jsme v tom televizním dětském vysílání mohli sledovat a být toho účastní. Postupně jsme jako studenti dostávali možnost účinkovat v dalších inscenacích, kde byly všelijaké loutkové doplňky. Honoráře sice nebyly vysoké, ale přece jenom to bylo příjemné. Ovšem nejdůležitější pro nás bylo to, že jsme dostávali příležitosti, a my jsme to všechno dělali s obrovskou chutí a rádi, kolikrát v podmínkách a pozicích naprosto nepochopitelných a málem neproveditelných. Ale nakonec se to vždycky vedlo a loutky jsme vodili jak bylo třeba.

Ve škole jsme dělávali ročníkové práce, vždycky to byla nějaká malá inscenace a někdo z výtvarníků musel dělat výpravu. Ve druhém ročníku nám Eva Švankmajerová - Dvořáková udělala na tu dobu nesmírně moderní loutky co do materiálu a co do použití. Byli to maňasci, ale ona je pojala velice zvláště a originálně. Už v té době si vytvářela svůj osobitý styl, který pak rozvíjela dál. Jednoho toho jejího maňasa mám ještě doma schovaného.

Na školu opravdu vzpomínám rád a díky tomuto prostředí jsem poznal řadu zajímavých lidí. Když jsem tam přišel, tak končil pan Juraj Herz. Vzpomínám také na Nađu Munzarovou, první ženu Luďka Munzara, která rovněž vystudovala loutkoherectví a krátce to učila, pak působila v první skupině Jiřího Srnce. Později s Ivanem Krausem emigrovali, žili nejprve v Německu,

Představení pro děti,
„Brémští muzikanti aneb
zvířátka a loupežníci“,
10. září 2009, Olga Marko-
vá a Vratislav Schilder. Foto
M. Martykánová.

Představení pro děti,
„Brémští muzikanti aneb
Zvířátka a loupežníci“,
10. září 2009. Foto M. Mar-
tykánová.

později se usadili ve Francii a se svým černým divadlem projeli celý svět. Mohl bych připomínat desítky dalších známých lidí, ale když to shrnu, tak z té školy vyšla spousta talentovaných osobností, z nichž mnohé se pak uplatnily různě po světě. A jak se doba u nás vyvíjela, mnozí emigrovali, a bohužel, u nás se o nich nevědělo, spíš tedy nesmělo vědět, přitom v zahraničí dosahovali velkých úspěchů a uznání.

To byla vůbec zvláštní doba. Na jedné straně se cosi nesmělo, ale na druhé straně se odehrával neuvěřitelný kulturní vývoj. V Praze vznikala všechna malá divadla – Na Zábradlí, Semafor. Ve svých začátcích, kdy Jiří Suchý s Jiřím Šlitrem začali tvořit ty své úžasné písničky, chodili za námi na koleje a tam nám je zpívali. Paní Ljuba Hermanová s Ivanem Vyskočilem starším za námi přišli na besedu a ta skončila velice pozdě písničkami a v úžasné atmosféře. To byly naprosto bezprostřední vjemy, které na nás měly ohromný vliv. Vznikalo cosi jiného, nového, co vlastně

potom svým způsobem určovalo i chod jistého druhu umění. Ideologický tlak samozřejmě byl, museli jsme absolvovat určité typy přednášek, marxismus a podobné, byli jsme omezováni jistými přednáškami na úkor důležitějších informací pro naše studium. Neměli jsme třeba vůbec v prvním ročníku zahraniční divadlo. Tedy kromě loutkového. Potom si asi ti „důležití“ uvědomili, že bychom měli mít i takové znalosti. Díky tomu jsem poznal významné osobnosti divadelní vědy a teorie. Přes anglické divadlo byl pan profesor Milan Lukeš, severské divadlo vyučoval pan profesor Jan Rak, bylo jich pochopitelně víc. Ne všichni přednášející byli na úrovni těch zmíněných, ale my jsme to přímo hltali, protože to byla jediná příležitost dovědět se vůbec něco. Na západ se nesmělo, literatura byla víceméně nedostupná. Když se nám poprvé dostal do ruky román Kdo chytá v žitě, to byl pro nás zázrak! To byly pro nás první doteky a setkání s cizí moderní literaturou. Bylo to neuvěřitelné. Tvrdím, že na

škole jsem zažil dobu, která se nikdy neopakovala a opakovat ani nemůže. Dokonce jsme si sami vymýšleli zábavu – a to byla velká tradice – na herecké fakultě se například pořádaly „dionýsie“, slavné přijímání mladých z prvního ročníku, to byla velkolepá záležitost, to byla přímo exploze nápadů! Není se čemu divit, protože v kinech to také nebylo moc výjimečné... Ovšem výjimka by se přece jenom našla – italský neorealismus, dodneška nechápu, že to tu mohlo být promítáno, tedy v té době. Viděl jsem mnoho nádherných filmů tohoto zaměření. A ještě jsme měli jednu výhodu. Na koleji jsme byli se studenty FAMU. Nosili všelijaké filmy a tam se to na promítačce „osmičce“ promítalo. Tam jsem viděl poprvé crazy komedie, o kterých jsme neměli ani ponětí, že to existuje. Viděli jsme první práce paní Věry Chytilové, tedy filmové, nebo také kdy ona hrála pro jiné filmaře. To byly zážitky! S „famákama“ jsme také jezdili na vodácké nebo lyžařské kurzy. Na to mám také hodně vzpomínek.

Myšlím si, že škola mi dala velký základ, ale co se týká toho vlastního zranění, to se dostavilo až v divadle.

Takže když jste ukončil studia, tak jste zákonitě musel hledat svůj vlastní výraz, musel jste se najít a nemohl jste žít jenom z toho, co jste se naučil.

No samozřejmě, protože to jsou spíše technické věci, co se týká vodění loutek, jevištní mluvy, prostě všechno možné ze základů herectví. Aby to člověk mohl uplatnit, tak to musí rozvíjet potom až v divadle. Do angažmá jsem nastoupil hned po absolvování školy do brněnského divadla Radost, a to ze dvou důvodů. Jednak proto, že to byla Morava a jednak, že to bylo co nejbližší Starého Města, kde ještě žila velmi těžce nemocná matka a zbytky nejbližších příbuzných, ke kterým jsem měl jisté povinnosti. Takže já jsem týdně, jak to šlo, dojížděl. Musel jsem pomáhat samozřejmě i doma, protože to byla nutnost. V divadle Radost jsem se tenkrát dostal do takového šťastného období, kdy toto divadlo bylo na jednom ze svých vrcholů a bylo úplně nejpřednějším loutkovým divadlem u nás v republice, nemluvím jenom o Čechách, ale i na Slovensku, a šěstí také bylo, že jsem se dostal do rukou režisérů, kteří objevili to, co já jsem ještě o sobě netušil. Zase to bylo jako u doktora Erika Kolára. Tak například byl to režisér Josef Kaláb, který v té době inscenoval v Radosti velmi realistické hry, ale s velkým nasazením výtvarným a s režijními nápady. Nemluvě o tom, že měl také k dispozici velmi silné obsazení souboru. Takže to byla jedna z věcí, která se stala pro mě pokračováním školy, protože jsem se měl od koho učit. To, že doba se mezitím vyvíjela a loutkové divadlo se začalo ubírat trochu jiným směrem, to už je jiná věc. Musel jsem neustále

rozvíjet základy loutkoherectví, a hlavně, naučit se hrát za paravánem v polohách kolikrát absolutně nesmyslných, což mi dokonce postupně přineslo dost velké problémy s páteří.

Když se tak dívám na Váš repertoár, tak většina těch her vychází z klasických pohádek. Napsal jste třeba někdy pohádku?

Všechny pohádky typu klasických jsem si napsal sám. A to tak, že jsem se nechal inspirovat Boženou Němcovou, Karlem Jaromírem Erbenem a dalšími autory, ale já mám rád, že ta pohádka musí mít nějaký začátek, úvod, který mnohdy v těch pohádkách ani není, co děti třeba neví. Tak třeba jak to, že se Budulínek naráz dostal k lištičkám?

Takže jakási předmluva?

Ano, ale nejenom předmluva, ale také dohra. Protože lištičky skončí, dostanou našupáno a pak je pustí. Já jsem si říkal: „Tak to tedy ne! Lištičky pustit ne!“ Takže na začátku já je traktuji pro děti jako překvapení, že uvidí něco, co ještě neviděly, a jsou to lišky cvičené jako akrobatky, které na začátku udělají vystoupení a pak to pokračuje už dál, tím že přijde stará liška. A na konci, když pohádka skončí, tak kolegyně říká: „Tak končí pohádka“, a já na to: „Moment, a co tam ty nešťastnice v tom pytli? Děti, co s nimi uděláme? Že bychom jim tak přece jenom trochu šupli?“ Tak zavoláme nějaké dítě, které jim tak jemně napláčá. Ptám se, co dál s nimi uděláme, ozývá se spálíme je, zabijeme je a pustíme je..., my to směřujeme k tomu, že když jsou to cvičené lišky akrobatky, co kdybychom je dali do..., no do cirkusu. A na konci ty lištičky předvedou zase svoje cirkusové vystoupení. Čili je to oblouk, který se uzavřel a tak se snažím ten konec domyslet, pokud není v původních pohádkách uvedený.

To znamená, že Vy musíte být zdatní i literárně, protože jsou herci, jedno jestli je to činoherec nebo loutkoherec, kteří jsou zvyklí reprodukovat to, co jim někdo napsal. Ale Vy máte také dar literárního projevu, takže si do toho přinášíte další kus sebe.

Já si myslím, že je to díky už zmiňovanému doktoru Kolárovi, který nás v prvního ročníku učil také základy režie a já jsem k té režii velice inklinoval, protože mě to bavilo. Tam už šlo i o jakési literární pokusy, protože to byla určitá příprava režijně-dramaturgická. Takže jsme museli na různá témata psát povídky nebo náměty, to mě zajímalo. Pak jsem to uplatňoval i v divadle Radost, kde jsem podle námětu jednoho mého spolužáka z pražské školy zdramatizoval jednu jeho básničku, byla to alegorie černého divadla, malinko válečné tematiky, to se tehdy objevovalo. No a potom, když jsem se osamostatnil, tak už jsem byl přinucený se tomu věnovat tvořivým

způsobem. Protože hrát už dané hry znamenalo další vydání, platit za práva. Tak jsem si uvědomil, že jestli chci v této oblasti něco dětem dát, tak asi pro začátek je nejlepší zvolit klasickou pohádku. Ta se odvíjí od toho, že třeba u kůzlátka je ještě pohádka o prasátkách propojená vlkem, čili zas je tam jakýsi oblouk, který se podařilo v uměleckém provedení dotáhnout až do konce. No a v podstatě už jsem byl na cestě, kdy jsem věděl, že tímto způsobem mohou dětem předat hry, které nebudou užvaněné, zbytečně jedna pohádka nenatahovaná prostřednictvím písniček, tanečků, hopsání a nevím čeho všeho, to prostě nesnáším sám a vím, že to děti ani nebaví. Hra musí mít svůj rytmus, spád, musí mít dramatické momenty, to všechno mě dala škola a narůstající praktické zkušenosti.

Jak dlouho jste byl v divadle Radost?

Dvacet sedm let, do roku 1990. Pak jsem se osamostatnil. Začal jsem nejdříve sám, ale to jsem vydržel jenom půl roku, protože jednak by mě to zničilo fyzicky a také jsem si uvědomil, že potřebuji protipól, že prostě ten ženský prvek je strašně důležitý. I když v mateřských školkách mě vítali, protože přišlo něco jiného než další paní učitelka, to byla moje přednost, ale já jsem cítil sám, že i já potřebuji odezvu, potřebuji dialog. Tak jsem napřed začal s kolegyní Ivicou Ozábalovou ze Slovenska, kterou jsem znal už ze školy, a znal jsem se velice dobře i s jejím otcem Jánem Ozáballem, ředitelem bratislavského Štátneho bábkového divadla. Hráli jsme spolu dlouho až do rozdělení republiky na dva státy. To totiž začalo dělat technické problémy. Vezl jsem přes hranice hru, a oni po mě chtěli Atakarnet. Slovenská agentura Slovkoncert mě vyplácela přes Prahu – Pragokonzert, a já jsem dostal poloviční honorář. Takže to začalo narážet i na tyto záležitosti.

Vy jste nepochybně projel celé Česko-Slovensko, ale určitě jste se dostal i do zahraničí

Co se týká toho Česka, tak v posledních letech jezdím spíše po oblasti Brněnska, zhruba okruh do 50 kilometrů, protože jsem musel myslet i na ekonomickou stránku věci. Ale už když jsem dělal s kolegyní Ozábalovou, tak jsme si řekli, že půl roku budeme hrát na Moravě a půl roku na Slovensku. Tam jsme sice projezdili trochu víc, jezdili jsme do Piešťan, do Trnavy atd. S divadlem Radost jsem ale opravdu sjezdil kus světa. Tak první zájezd, když jsem se vrátil z vojny, to jsme jeli na tříměsíční zájezd do Japonska, kde jsme projeli opravdu takřka celé Japonsko od shora až dolů, nebyli jsme jen úplně na severu na ostrově Hokaido, jinak jsme byli v nejsevernějším městě ostrova Honšu v Morioce, dvakrát jsme hráli v Tokiu. To byla pro nás všechny velká zkušenost, až šokující, protože tam se hraje v sálech, které jsou nepoměrně větší než u nás. V Koseinejkin Hall

v Tokiu je sál pro třiapůl tisíce lidí, takže na místě se řešil problém jak všechno světelně a technicky upravit, abychom byli viditelní. My jsme hráli česky, ale velice rychle jsme se naučili i nějaká japonská slova – třeba choto mate a o jasmína say, arigato ozaimas, to byly takové drobnosti. I přes komentář, který po dobu hraní dělal nějaký překladatel, tak tyto věci vyvolávaly bouři nadšení. To byla moje první zahraniční zkušenost. Pak jsme jezdili zase do polské Poznaně, kde jsme měli kontakty s divadlem Marcinek (Teatr Lalky i Aktora), my jsme jezdili k nim a oni zase k nám. Myslím, že to byla plodná a příjemná spolupráce na tu dobu. Pak začaly zájezdy do Francie, Anglie, také jsme se dostali do jižní Ameriky, do Mexika. Jeli jsme tam původně jako delegace s tehdejším ministrem kultury, protože on měl otevřít v Mexico City náměstí, které dostalo název Lidice. Aby na tom Pragokonzert také vydělal, tak nám rozšířil pobyt o měsíc v Mexiku, měsíc na Kubě a měsíc ve Venezuele. A protože Venezuela je na rovníku, tak to byl takový prubířský kámen, co všechno český loutkář vydrží. A musím říct, že vydrží hodně.

Pořád to byl repertoár ryze českých pohádek?

Když jsme jeli do jižní Ameriky, tak jsme byli požádáni, abychom nastudovali celý náš repertoár ve španělštině, což se povedlo. Měli jsme vynikající přípravu, vedla ji paní Holá, manželka známého zpěváka a profesora brněnské Veterinární a farmaceutické univerzity Luboše Holého, která s ním byla dlouhodobě na Kubě a ovládala španělštinu, a nejenom to. Znala zvláštnosti kubánské, mexické a jiné, což bylo pro nás hrozně důležité, protože tam stačilo říct nějaké slovo, které se v té zemi užívalo jinak a už by tomu tamní děti nerozuměly. Ve všech třech zemích jsme se setkávali s takovým zvláštním přijímáním našich představení. Děti se po celou dobu mezi sebou neustále bavily. Nás to zpočátku strašně iritovalo, protože jsme měli pocit, že je to nebaví. Naopak, je to moc bavilo, jejich jižní temperament je nutil, aby si své zážitky okamžitě sdělovaly. Na Kubě jsme byli ubytováni na Varadéru a do města Pedro Betancourt jsme dojížděli několikrát. Když jsme tam přijížděli, tak nás vítali jako Beatles. To byly davy dětí, byly jich tisíce a vítaly nás opravdu vehementně. Druhý den bylo přivítání stejně velkolepé, ale my jsme zjistili, že to jsou zase ty samé děti. Ptali jsme se jestli to nevdává a místní organizátoři nás ujišťovali, že vůbec ne, protože kino se tam promítá jednou za měsíc, to je jeden film třeba po celý týden, a ty děti na něj neustále chodily. Opravdu na to byly zvyklé a také aplaudovaly den ode dne víc a víc. Také jsme hráli na Varadéru v pionýrském táboře, který byl pro třicet tisíc dětí najednou. Hráli jsme

Instalace hry „Pohádky z pole, ze dvorku a ze zahrádky“ (O veliké řepě, O kohoutkovi a slepičce, Když jsem já sloužil to první léto). Foto M. Martykánová.

Instalace hry „Zlatovláska“. Foto M. Martykánová.

v plechové hale, do které se vešlo devět set dětí a bylo tam jenom pódium. Všechno se tam pro nás muselo dodělat – světla a co bylo ještě potřeba. Ale ty děti byly prostě fantastické. Také jsme zažili jednu zvláštní až šokující příhodu. Odvezli nás na ostrov Island de Piños, ostrov borovic, a tam byly školy, od čtvrté třídy tam žily děti uprostřed obrovských citrusových plantáží, které samy sázely, obdělávaly. Ony tam žily polovojenským způsobem. Například neměly skleničky, tak se všechno pilo z konve, ostatní vybavení bylo také hrozné. Jediné co bylo pěkné a čím se chlubil, bylo oblečení, a to bylo od nás z Československa. Když jsme přijeli, tak se hlásily jako nastoupená jednotka, malý velitel podával hlášení. I v té době to pro nás bylo dost nepochopitelné.

Tak to byla jižní Amerika. Co další země?

Když jsem se osamostatnil, navázal jsem pěknou spolupráci s oddělením dějin divadla v Moravském zemském muzeu v Brně. Od nich jsme vyjžděli do několika zemí s rekonstrukcí

hry starých lidových loutkářů Don Juan. Byli jsme s tou hrou několikrát v Dánsku, ve Španělsku a ve Francii. Bylo to zase něco jiného a nová zkušenost. Jednak jsme se tam spřátelili se spoustou lidí, dodnes tam mám přátele. Peníze za to byly docela směšné, bydleli jsme po rodinách. Např. v Dánsku je dánsko-česká společnost. To bylo velice zajímavé období. Hráli jsme se starými loutkami, tedy kopiemi, Kopecových a jiných slavných rodin, byl to úžasný zážitek. Také bylo třeba naučit se s těmi loutkami hrát, protože s nimi se pracuje trochu jinak.

Jakým typem loutek jste už hrál, či hrajete?

Hrají se všemi typy, a také hrají i s takovými, o kterých si dovolím říct, že jsem si je vymyslel. Loutky na drátech jsou marionety. Vznikly z mariánských her ve středověku. V hlavě mají drát a byly velmi omezeně pohyblivé, ale postupně se zdokonalovala technologie. Dále takový zásadní typ, který se užívá ve světě, jsou maňásci, loutky na ruku. No a pak k nám přišel typ loutek nazva-

Instalace hry „Dvě pohádky z růžového hradu“ (Šípková Růženka, Princezna se zlatou kuličkou). Foto M. Martykánová.

Instalace hry „Sůl nad zlato“. Foto M. Martykánová.

ný javajky, a to z bývalého Sovětského svazu od Sergeje Obrazcova, který se inspiroval starými javajskými loutkami, ale technologicky byly vylepšené, respektive upravené pro realistickou hru. S těmi jsme hráli i v divadle Radost. To jsou loutky vedené zespolu tělem a vevnitř mají ovládání, buď kolík, který pohybuje hlavou a ruce jsou na drátech nebo uvnitř je takové složitější zařízení, my jsme tomu říkali pistole, kterým se ovládá pohyb hlavy – do stran, nahoru, dolů apod. No a já jsem vymyslel pozmeněný typ loutek pro hru kůzlátka a prasátka. Kolegyně měla doma maňásky a já jsem říkal, že hrát kůzlátka a prasátka s tímto nejde, protože společně máme jenom čtyři ruce a tím jsme omezení. Tak jsem přemýšlel a napadlo mě, že je vycpeme a dáme jim do hlavy drát. Tím jsme si umožnili, že na jedné ruce můžeme držet i tři figurky a ještě s nimi hýbat. Myslím si, že se to povedlo.

Říkáte, že děti jsou všechny stejné bez rozdílů barvy pleti a jazyka, ale přece jenom už v těch dětech

musí být zakódovaná národnostní povaha, musí se v něčem lišit. Třeba Mexiko a ty jižní národy jsou přirozeně temperamentní. Byl jste někdy na severu Evropy, jestli třeba tam nejsou děti poněkud zdrženlivější?

Samozřejmě rozdíl v reakcích a přijímání představení je. Někde se děti tak vehementně a temperamentně neprojevují, ale prožívají to o to víc, vnitřně. Když jsme třeba byli na zájezdu v Itálii, tak tam jsme zažili, že italské děti jsou temperamentní stejně jako africké. Když jsme ale hráli v Dánsku, tak tam jsou děti opravdu trochu zdrženlivější a přijímání vjemů je niternější. Ale děti jistého věku, tedy předškolního věku, já myslím, že ty reagují všude stejně. Je malinko rozdíl v temperamentu, ale musí se projevit hlasitě, musí projevit svůj souhlas nebo nesouhlas, musí projevit to, že jsou ochotny pomáhat. Ty malé děti ještě nemají zkušenost, jsou to nepopsané listy. Proto dodnes nejraději pracuji s malými dětmi a hraji pouze pro nejmenší děti, protože s nimi se neskonale dobře pracuje. Bohužel, někteří lidé si myslí,

že pro ně je dobré všechno. To je absolutní omyl! Jestliže chcete tomu dítěti něco dát, tak musíte být daleko přísnější na sebe, být ostražitější, musíte se nad tou hrou zamýšlet, co to dítě ještě unese a co už neunese, kam až ho mohu zavést a kde už končí jeho schopnost chápání. Dopustíme-li se omylu, pak jsou to chyby nenapravitelné.

To znamená, že musíte velice dobře ovládat psychologii dětí různých věkových kategorií a zvláště těch nejmladších. Nelákalo Vás to někdy publikovat, protože to jsou úžasné zkušenosti. To co Vy z těch dětí získáváte, to ani učitel z nich nemůže dostat.

Psychologii dětského diváka se věnuji neustále, protože v jednom období divadla Radost byl prováděn takový rozsáhlý psychologický průzkum dětí různých věkových kategorií, jak vnímají hru a co si z ní vlastně odnáší. Bylo to na přelomu 70. a 80. let a zjištění bylo dost katastrofální, že většina dětí si odnáší pouze některé střípky více méně komických situací, ale vlastní myšlenku hry pouze 20% dětí. Ve všech kategoriích. Jaksi postupem doby začínala u rodičů i prarodičů jakási otupělost, ztráta dostatečné etiky, a ty děti vyrůstaly v prostředí, které se stávalo poměrně bezcitným. Prostě ta citová náplň tam nebyla nebo byla tak falešná, že to dítě ji nepřevzalo a tím pádem nemohlo pokračovat ani ve svém životě a ani ve vnímání svého okolí, což bohužel milovými kroky pokračuje dál.

Není to i o nedostatečné komunikaci mezi rodiči, dětmi, učiteli, dospělými?

Já jsem ještě zažil období, kdy nám doma vyprávěli pohádky, kdy nám zpívali, ať to byla maminka, babička, tetička, prostě vždycky se našel někdo, kdo tu chvilku měl, kdo nám tyto nejzákladnější věci předváděl, protože jak se to dítě má naučit zpívat, vnímat příběh, když je ohlupované televizními seriály, kde prostě všechno letí v takové rychlosti, že ono si z toho zapamatuje spíš to horší, a to je právě příčina té nedostatečné citové výchovy. Ta je, bohužel, i dnes mnohdy psychology a pedagogy pořád ještě zanedbávaná a nedocenená ve své podstatě. Zabýváme se povrchem, ale nezabýváme se tím uzounkým niternem každého toho malinkého človíčka, který od nejútlejšího věku všechno vnímá a ukládá se to v něm.

Máte rozepsanou nějakou novou pohádku?

Zlatovlásku. Myslel jsem na ni už dost dlouho, ale říkal jsem si, že je to téma spíš pro větší děti, že to pro ty malinké není. A pak jsem si uvědomil, tedy vzpomněl jsem si na svého dobrého učitele doktora Kolára, že si vždycky musím vytvořit téma. Jaké téma tam je? Tak téma lásky je pro malinké děti celkem podružné, ale je tam základní téma, kdy Jiřík putuje a pomáhají mu zvířátka.

A téma tu bylo: když ty pomůžeš jiným, oni pak pomohou tobě. A na tom jsem to tedy postavil. To je jedna z věcí, která bude pochopitelná i těm nejmenším. To, že zlý král ho pošle pro živou vodu, dobro a zlo chápou taky, že na konci dostane Zlatovlásku, mimo jiné princezny jsou překrásné, ty se líbí každému, takže tam musíme trochu počítat i s výtvarnem, a když se vrací, teď zase to zlo chce zvítězit, že ho nechá popravit, živá a mrtvá voda, zas mu pomůžou havrani, je to pořád zápas dobra a zla, což je základ klasické pohádky.

Vy jste říkal, že jste si vymýšlel loutky, ale stejně potřebujete někoho, kdo podle té Vaší představy a nápadu loutku vyrobí.

Samozřejmě, já řeknu výtvarníkovi představu a on potom domýšlí další detaily a dá tomu konečnou podobu. Odehrává se to různými způsoby. Takový příklad: dali jsme dohromady dvě pohádky – o velké řepě a o kohoutkovi a slepičce. Jak to tam je – zasadil dědeček řepu a ona vyrostla... Jenomže než ten dědeček tu řepu zasadil, jednak musím představit ty postavy, kdo je kdo, charakterizovat je. Dědeček je pracovitý, babička ubrblaná, děda je malý, zavalitý, bába je veliká, pak je tam pes – hlídá a očurává patníky, kočka je samozřejmě vysazená na myši, myš Terka, která vládne v komůrce sýru, chlebu, klobásám, nikdo proto nejásá, ale patří taky do rodiny. Tak, a obě pohádky jsou o rodině, o soudržnosti rodiny. Jestli ta rodina drží spolu, tak se všechno musí podařit. No a poslední je překvapení, že s dětmi zpíváme písničku. Když jsem já sloužil to první léto..., a končí to tím, že jsem si vysloužil tu panenku, a panenka v komůrce stele postýlku. A já říkám: „Ne, tak to ne! My chceme, aby to byla pořádná rodinka, žádná postýlka, napřed svatba!“ Zorganizujeme svatbu, kdy děti radí, co komu máme obléct, a teď je svatba, ještě nevěstě chybí kytice, nemáme jiný závoj než vítr, který je zelený, a tak já říkám: komu se nelení, tomu zelení – všechno se dá využít, a v okamžiku, kdy už máme i tu kytici, říkám: „Tak si myslím, že už je to šťastná rodinka.“ A teď se část těch květů obrátí a ono je to miminko v peřince. A teď je to ta nejšťastnější rodina! Takže celé to představení je traktované k rodině, a myslím si, že to ty děti cítí a chápou.

Se kterými výtvarníky jste spolupracoval?

Začal jsem spolupracovat s manžely Ildou a Jiřím Pitrovými. Ti mi navrhovali tu první Šipkovou Růženku, no a pak jsme pokračovali dál, ještě jsme dělali Sněhurku a Zlatovlásku. Pitrovi mají cit pro loutkové divadlo a velké zkušenosti s loutkami i v televizi, jak pražské i bratislavské, kde vytvořili scénu i loutky k mnoha pohádkám. Pak jsem měl spoustu i jiných spolupracovníků.

Třeba v Plzni byl jeden výtvarník Jarda Hrubý, ten už bohužel není mezi námi, který byl zároveň technolog a uměl to i sám vyrobit, což byla výhoda. Pak to byla Fanyнка Nekvasilová, která kdysi u nás v divadle dělala jednu hru, režisér ji objevil, že je velice šikovná amatérka. Ona totiž pracovala dlouhou dobu ve výrobě Moravské ústředny v Brně, kde se vyráběly loutky. Další výtvarníci byla Blanka Šperková, která spolupracovala jak s loutkovým divadlem Radost a také v Bratislavě se studiem loutkového filmu.

Už jste se zmiňoval o tom, že své znalosti loutkoherce jste uplatnil i v muzejnictví. Jak k tomu došlo a čeho se konkrétně ta spolupráce týkala? A s televizí jste také spolupracoval?

Dlouhá léta jsem spolupracoval s Moravským zemským muzeem v Brně, s oddělením historie divadla, kde je velká loutková sbírka. Jsou tam nádherné loutky od Kopeckých, Berousků a dalších starých loutkářských rodů. Jednak se z toho materiálu pořádaly výstavy, ale také se to využívalo pro hraní - zúčastnil jsem s těmito loutkami dokonce několika evropských loutkových festivalů. Pak jsem spolupracoval s brněnským režisérem Mojmírem Brhelem jako jeden ze dvou a někdy tři vodičů muzejních loutek, při filmovém zpracovávání různých pověstí, které se odehrávaly v realu českých a moravských lokalit. Na hradech, zámcích, v přírodě, na skalách apod. Dělalí jsme na tom v 70. a 80. letech, trvalo to snad deset roků, a bylo natočeno více než tři desítky dílů - některé namlouval pan Josef Karlík a potom Lubor Tokoš. Celý cyklus byl postupně prodán do třiceti států.

To muselo být nesmírně zajímavé i náročné zároveň. Opakovala se ještě někdy taková práce?

Něco obdobného jsem také dělal s bratislavskou televizí ve spolupráci s mnichovskou televizí, točily se také pověsti. Pracovali jsme zase ve starých hradech, mnohdy ruinách, ve starých sklepeních, no prostě i to prostředí bylo velice zvláštní. Dokonce manželé, kteří to financovali, nás párkrát navštívili a byli velice spokojení. Výsledek byl skutečně výborný a seriál těchto filmů se prodal asi do šedesáti států. Pak jsem ještě po dobu asi pěti let spolupracoval s Krátkým filmem v Ostravě, se studiem Prométheus, kde se točily loutkové filmy, částečně animované a částečně hrané. No a pak jsem občas pracoval na drobnostech ve zlínských filmových ateliérech na Kudlově. Takže z toho je patrné, že rozsah práce loutkoherce může být velice široký a pestrý. A mám dokonce takovou zajímavost: spolupracoval jsem s jednou reklamní firmou na brněnských veletrzích, zúčastnil se toho i jeden z významných českých mimů Boris Hybner. Tam se natáčely různé reklamní filmy, jednou jsme vodili třeba telefonní sluchátko, které ten

mim honil. To byl takový zvláštní scénář, že různé přístroje a předměty ožívou, prostě se vymknou z rukou toho člověka a začnou si žít vlastním životem. Dělalí jsme to ve dvojicích, leželi jsme na takových vysokých lávkách, nahoře bylo příšerné horko, a my jsme na dlouhých nitích ovládali ty předměty. To byla hrozná práce, režisér byl pořád nespokojený, takže se to muselo opakovat a táhlo se to snad dva týdny.

Ještě se mi vybavuje spolupráce s brněnskou JAMU, s oddělením filmu. Jeden režisér točil znělkou pro přehlídku divadelních škol SETKÁNÍ. Bylo to vymyšlené tak, že lidé různých národností sedí jako diváci v řadě a jsou jim vidět jenom nohy, a mezitím běhá ten symbol, který vymyslela jedna výtvarnice. On to byl takový špalek dřeva, který měl ze šroubů oči a uši měl z malých kliček.

Loutkovému divadlu se věnujete už čtyřicet sedm let. Dá se říct, že za tu dobu už přišly další dvě generace loutkoherců. Potkáváte se s nimi a jak je hodnotíte z pohledu dalšího vývoje a přístupu k této disciplíně?

Setkávám se s nimi při premiérách v divadle Radost, ale musím vám říct, že oni jsou už úplně jiní. Pevně už to nejsou loutkoherci, ale činoherci, protože dnes se už divadlo obrací k produkci činoherní někdy s výpomocí loutek, ale to divadlo samotné už není zcela loutkové, i když se tak pořád jmenuje. Dnes je spousta mladých a dobrých herců, kteří nemají zaměstnání, a kteří stojí o to pracovat i v tom mnohdy podceňovaném loutkovém divadle, protože se musejí nějak živit. A musím říct, že dneska v té Radosti je řada vynikajících herců, kteří by obstáli na kterékoli činoherní scéně. A dokonce si troufám říct, na kterékoliv muzikálové scéně. Jinak loutkové divadlo je dnes už posunut ve všech profesionálních divadlech, v podstatě je otočený poměr činoherních prvků s loutkovými, těch už je méně. Ale někde přece jenom udržují tradici, že v některých hrách je část představení dělaná dokonce skrytě jenom loutkami. Třeba nádherné představení Tři mušketýři udělali v plzeňském divadle. Je hrané maňasama tak, že se bavíte, žijete tím představením, je v tom nápad vedle nápadu. Je to spojené dvojicí takových vandrovních zpěváků, kteří zpívají a uvádějí do situace. Musím říct, že tam ti lidé s loutkami tak perfektně vládnou a umí, je prostě úžasné to sledovat. Režisér, který to s nimi dělá je tak posedlý tou prací s loutkami, že je to na tom celém vidět. Musím se zmínit o libereckém představení o stavbě a požáru Národního divadla, kompletně hrané jenom loutkami. Je to provedené s takovým vtipem a založené na loutkové scéně „kukátko“ podle starých lidových marionetářů. V kombinaci se spodovými loutkami pobaví všechny věkové kategorie. Divadlo Drak z Hradce Králové a samozřejmě i liberecké Naivní divadlo,

to jsou naše špičky loutkového divadla nejen u nás, ale také v zahraničí.

Kromě toho, že s loutkami hrajete, tak je sbíráte a také vystavujete. Na svoji jubilejní hradištskou výstavu jste se připravoval důkladně a dlouho. Je v něčem odlišná oproti těm jiným, už realizovaným?

Na výstavě jsou prezentované nejenom samotné loutky, což bývá obvyklé, ale také celé dekorace sestavené do jednotlivých inscenací. Po zkušenostech z předcházejících výstav jsem chtěl návštěvníkům ukázat úplný pohled na hry v celkovém záběru skladby loutek, dekorací a rekvizit v prostoru a se všemi náležitostmi, které k tomu patří. Při divadelním představení je sice diváci vidí také, ale jsou používány postupně v různých fázích děje. Výstavní instalace tak dovoluje rozprostřít naráz celou hru do vymezeného prostoru, přičemž ze stolů se rázem stávají jednotlivá jeviště. Takže návštěvník nepřichází jenom do jednoho divadla, ale do mnoha divadel, je jimi obklopený a může si je prohlížet z mnoha stran. Na této výstavě jsem kromě her, které mám na repertoáru, chtěl ukázat i svou sbírku loutek – varietních, novějších, vycházejících z inspirace rodinným divadlem, loutky z mnoha koutů světa, různé typy, oblečené, ale také bez kostýmů, které vypadají, jako by je před chvílí řezbář dokončil. Prezentace loutkového divadla není až tak obvyklá v galerijních prostorách, kde návštěvník zpravidla hledá tvorbu profesionálních výtvarníků. Najde ji ovšem i na této výstavě, protože podíl výtvarného zpracování je důležitý pro každé divadlo. Takže v celkovém souhrnu všech spojitostí je expozice souborem mnohotvárným, bohatým i poučným. A v překrásném interiéru Galerie Slovákckého muzea vyznívá opravdu mimořádně zdařile.

Pane Schildere, náš dlouhý rozhovor uzavřu připomenutím, že tato výstava v galerii byla zároveň k Vašemu jubileu, a proto nám všem na ní tolik záleželo. Od 11. června do 13. září 2009 si ji se zájmem shlédlo skoro osm tisíc návštěvníků. A dost možná, že většina z nich Vám ten život s loutkami tiše záviděla a obdivovala zároveň.

Biografické údaje:

*28. 5. 1939 ve Starém Městě

1954 – 1958 studium na ekonomické škole v Uh. Hradišti

1958 – 1962 studium na Akademii múzických umění v Praze, obor loutkoherectví

1962 – 1990 působení v divadle Radost v Brně (loutkoherc, režisér, scenárista, ředitel)

1990 založení vlastního loutkového divadla

Zahraníční zájezdy s loutkovým divadlem:

1966 Japonsko/ Tokio, Nagoya, Kyoto, Osaka,

Okayama, Kochi, Okudogo, Miyazaki, Miyakonojo, Kagoshima, Kokura, Fukuoka, Yahata, Ube, Bofu, Hiroshima, Fukuyama, Fukui, Kanazawa, Takaoka, Toyama, Hamamatsu, Kofu, Takasaki, Koriama, Hitachi, Sendai, Morioka, Tushima

1968 Jugoslávie/ Zagreb

1971 Polsko/ Poznaň

1972 Polsko/ Bielsko – Biala

1975 Polsko/ Poznaň

1977 Kuba/ Havana, Tarará, Pedro Betancourt, Nueva Gerova; Mexiko/ Mexico City, Querétaro, Guanajuato, Puebla; Venezuela/ Maracay, San Felipe, Barinitas, Mérida Bocona, Trujillo, Barquisimeto, San Fernando de Apure

1979 Itálie/ Pisa, Pontedera, Fara Sabina, Rieti, Řím, Magliano, Sabina, Florencie, Turín, Lucca, Janov

1980 Francie/ Paříž

1985 NDR/ Drážďany

1989 SSSR/ Voronež

Vratislav Schilder herec:

1962 Hrdinové severu, Guliver a maňáskové

1963 Tři volavčí pera, Bleděmodrý Petr, Velké střetnutí

1964 Zakletý vláček, Pozor na Fyfína, Aladinova kouzelná lampa

1965 Dvanáct měsíčků a jiné pohádky, Touha po třech pomerančích

1966 Mauglí

1967 Ostrov strýce Artura, Pohádka o princezně a sedmi bohatýrech

1968 Giňol v Paříži, Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Tajemství zlatého klíčku

1969 Prasátka se vlka nebojí, Měsíční víla

1970 Žito kouzelník, Míček Flíček, Broučci

1971 Slepci a dvojník, Nos

1972 Popelka, Jdi tam nevím kam, přines to nevím co

1973 Neotesané loutky, Prsy Tiréziovy, Zlatovláska z Chlumce

1974 Krása nevidaná, Zlatá rybička a modrý květ, Tři přání

1975 O černém klobouku a duhovém míči

1976 Tygřík Petřík

1977 Nespi, kočička!, Ďáblův most

1978 Míček Flíček, Sedmero havranů, Zahrada, Rozmarné léto

1979 Špalíček veršů a pohádek

1980 Tajemství zlatého klíčku

1985 Kuba Proč a Lukáš Proto

Vratislav Schilder režisér:

1973 Veselá medvíďata

1975 Šášulda a sluníčko, Veselá medvíďata, O maňáskách

1977 Kozák Mamariha

1979 O strašlivém drakovi, princezně a ševci
1981 Princezna s ozvěnou, Broučci
1984 Tři veteráni
1985 Veselá medvíďata
1986 Červená Karkulka, Perníková chaloupka
1988 Broučci (inscenace)

Repertoár loutkového divadla V. Schildera:

1. Dvě pohádky z růžového hradu
/Šípková Růženka, Princezna se zlatou kuličkou/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Ilda a Jiří Pitrovi
hudba: parafráze Mozartovy malé noční hudby
premiéra 5. 5. 1990

2. O neposlušných kůzlátkách a Třech prasátkách
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: dětské písničky, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 3. 2. 1991

3. O Sněhurce a sedmi trpaslících
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Ilda a Jiří Pitrovi
hudba: nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 25. 10. 1991

4. O Budulínkovi a Smolíčkovi
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: dětské písničky, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 16. 3. 1992

5. O Červené karkulce a Perníkové chaloupce
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: lidové písničky, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 30. 9. 1992

6. Pohádky o Kašpárkovi I.
/Jak Kašpárek s kobylkou Rozárkou zachránili princeznu před zlým čertem, Jak Kašpárek s Rozárkou a Honzou zachránili princeznu před zlým drakem/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: flašinet a orchestrion, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 1992

7. Nesem vám noviny, vánoční pořad
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Blanka Šperková
hudba: lidové koledy
premiéra 18. 11. 1992

8. Brémští muzikanti aneb Zvířátka a loupežníci
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jitka Tláškalová
hudba: regtime, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 28. 1. 1993

9. Pohádky z pole, ze dvorku a ze zahrádky

/O veliké řepě, O kohoutkovi a slepičce, Když jsem já sloužil to první léto/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Františka Maturová-Nekvasilová
hudba: zvukové efekty
premiéra 8. 10. 1993

10. Pohádka o Kašpárkovi II.
/Jak Kašpárek s kobylkou Rozárkou zachránili princeznu před zlým orientálním kouzelníkem Alamanem Iben a Rašidem/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: flašinet a orchestrion, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 1995

11. Chlapec ze Salzburku
/o W. A. Mozartovi/
scénář, scéna, režie: Vratislav Schilder
loutky: Blanka Šperková, Hana Cigánová
hudba: parafráze na hudbu W. A. Mozarta, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 1996

12. O Palečkovi
/na motivy pohádky Jana Wericha/
scénář, scéna, režie: Vratislav Schilder
loutky: Jaroslava Kolačko
hudba: parafráze lidové dechové hudby
premiéra 1997

13. Sůl nad zlato
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Blanka Šperková
hudba: parafráze na hudbu W. A. Mozarta, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 1998

14. Dvě čarodějnické pohádky
/Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Kocour v botách/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Jaroslav Hrubý
hudba: dětská písnička, zvukové efekty
premiéra 10. 6. 1999

15. Dvě pohádky z naší kuchyně
/O Koblížkovi, Hrnečku, vař, dětské říkanky/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Františka Maturová-Nekvasilová
hudba: dětské písničky, zvukové efekty
premiéra 2. 10. 1999

16. Pohádky z naší chalupy
/O dvanácti měsíčkách, Jak švec napálil čerta/
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Františka Maturová-Nekvasilová
hudba: lidové písničky, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 22. 4. 2000

17. Dvě pohádky z naší školky
/O zajíčkovi a zlé koze, O Mášence a medvědovi/
scénář, režie: Vratislav Schilder

scéna, loutky: Františka Maturová-Nekvasilová
hudba: lidové písničky, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 13. 11. 2000

18. O ptáku Ohniváku a lišce Ryšce
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Markéta Vlašánková
hudba: lidové motivy, nahrávka Zdeněk Kluka
premiéra 2002

19. Varieté lidových loutkářů
scénář, scéna, loutky, režie: Vratislav Schilder
kostýmy loutek: Helena Šedá
premiéra 2003

20. Zlatovláška
scénář, režie: Vratislav Schilder
scéna, loutky: Ilda a Jiří Pitrovi
hudba: hudební koláž nahrál Zdeněk Kluka
premiéra 2008

Marie Martykánová

MEZINÁRODNÍ SYMPOZIUM LITÉ MEDAILE, PLAKETY A DROBNÉ PLASTIKY V UHERSKÉM HRADIŠTI

Číslo deset považovali už naši předkové za magické. Ve starém Řecku u pythagorejců značilo dokonce dokonalost boží. Pro pořadatele desátého ročníku Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky v Uherském Hradišti, kterými jsou již tradičně Slovácké muzeum a Střední uměleckoprůmyslová škola, se stalo nejen důvodem k rekapitulaci a malému zhodnocení uplynulých více než dvacet let jeho konání, ale také příležitostí ke změnám v průběhu a organizaci celého projektu. Doposud byli k účasti na základě statutu vyzváni vždy noví umělci, konstantní zůstával pouze realizační tým¹. Výroční desáté, „symposium all stars“, se stalo svým způsobem vzpomínkové, protože se ho zúčastnili umělci, kteří už měli s hradištskými pracovními setkáními zkušenosti. Z každého ročníku byli osloveni jeden nebo maximálně dva umělci, kteří patřili k výrazným osobnostem a oporám a kteří perfektně ovládají technologii a řemeslo. Při výběru byla dána přednost sochařům ze zemí Visegradu, protože i v letošním roce bylo sympozium významně finančně podpořeno International Visegrad fundem. Vzhledem k tomu, že jsme oslovili větší počet účastníků, probíhalo sympozium ve dvou turnusech. To znamenalo pro všechny daleko větší pracovní nasazení a soustředění na práci, protože vše se muselo zvládnout během velmi krátké doby. Tak jako všechna dosavadní setkání i desátý ročník se uskutečnil v sochařských ateliérech Střední uměleckoprůmyslové školy v Uherském Hradišti o letních prázdninách a trval téměř celý měsíc od 17. července do 15. srpna

2009. O hladký průběh a pozvané umělce se staral realizační tým již v tradičním složení, sochaři Jiří Vlach, Miroslav Kovářík a PhDr. Milada Frolcová ze Slováckého muzea.

První turnus 17.–31. 7. 2009

Na první turnus se umělci začali sjíždět v pátek 17. července 2009. Ze sousedního Slovenska z Bratislavy přijela Gabriela Gáspárová – Illéšová² a Marián Huba³, Českou republiku zastupovali čtyři sochaři Milada Othová⁴, Josef Šafařík⁵, Marie Šeborová⁶ a Martin Zet.⁷ Z největší dálky přiletěl z Bulharska profesor sofijské Akademie výtvarných umění Bogomil Nikolov⁸, který se nechal inspirovat hradištským sympoziem natolik, že podobná setkání začal organizovat v Bulharsku (Veliké Tarnovo). Bogomil Nikolov patří k nejvýznamnějším umělcům Bulharska v oblasti sochařství a medailérství. Od roku 2002 působí na Akademii umění v Sofii. V jeho rozsáhlé, motivově bohaté tvorbě, nalezneme rozmanité inspirace (historie, člověk, příroda, duchovní náměty, mytologie). Na letošním sympoziem vytvořil několik cyklů plaket často inspirovaných klasikou architekturou, odkazem minulosti (Babylon, Thrácká hrobka). Někteří umělci si sebou přivezli již rozpracovaná díla ve vosku, protože si byli dobře vědomi, že mají velmi málo času, a hned po příjezdu začali formovat. Už ve středu 22. 7. za velkého zájmu masmédií proběhlo úspěšně první lití. Zvláštní pracovní a přátelská atmosféra, kterou jsou sochařské ateliéry „umprumky“ během tohoto „obřadu“ – lití bronzu na ztracený vosk naplněny, pohlcuje vždy nejen přímé aktéry, ale silně působí i na všechny další příznivce sympozia, které tato prastará technologie zajímá (letos se lití zúčastnili například pracovníci muzea, členové muzejního spolku i přátelé umělců).

Každý ročník měl určitá specifika, byl něčím výjimečný, a to nejen po stránce vzniklých artefaktů, ale i z hlediska události a situací, které přinesl společný měsíční pobyt. Na minulém setkání se například odehrál šermířský soubor Jiřího Vlacha a Jacka Dworského, na jiném hrál Josef Šafařík (a mnozí jsme si to aspoň vyzkoušeli) na podivuhodný australský hudební nástroj – didgeridoo, vařily se krajové speciality (perkelt, boršč apod). Ten letošní přinesl rovněž okamžiky, na které asi budou všichni nostalgicky vzpomínat. Nejvíce rozruchu vzbudilo zaformování Martina Zeta do sádrové „kukly“. Zřejmě se s výsledkem brzy setkáme na některé z performancí tohoto umělce. (A opravdu již v září byla „kukla“ vystavena v Drážďanech na společně vystávě několika umělců.) Martin Zet patří mezi umělce solitéry, které mnohé instituce doma i v zahraničí stále zvou na své výstavy, projekty a sympozia. Zabývá

Účastníci 1. turnusu sympozia: Josef Šafařík, Martin Zet, Gabriela Gáspárová-Illěšová, Milada Othová, Miroslav Kovářik.

Zaformovávání Martina Zeta Mariánem Hubou, Miroslavem Kovářikem a Josefem Šafaříkem.

se mnoha uměleckými médii. Jeho práce mají většinou přesah z oboru a špatně se zařazují – pohybuje se mezi instalací, videoartovými pracemi, fotografií až k akcím ve veřejném prostoru. Vznik jeho děl je často podmíněn místem nebo situací, ve které se právě nachází. Dokáže reagovat na aktuální společenskou situaci, stejně jako vstoupit do dialogu s krajinou. To všechno s velkou mírou svobody ve výtvarném projevu. Jeho happenings a performance byly často jen amatérsky

dokumentovány, mnohé jeho akce jsou divákům nepřístupné. Způsob života přináší autorovi schopnost jasného vidění a myšlení s ironickou dávkou reflexe i sebereflexe. Sochařské práce jsou však skvělými galerijními artefakty mapující naše každodenní životy. Některé vznikají v dlouhém čase a „zrají“. V Hradišti navázal na některé práce, které vznikly při „pohárovém symposium v Hodoníně“ (např. „Oblouk“ tvořený sepjatými rukama) před několika lety.

Miroslav Kovářík a Jiří Vlach připravují lití.

Lití bronzu.

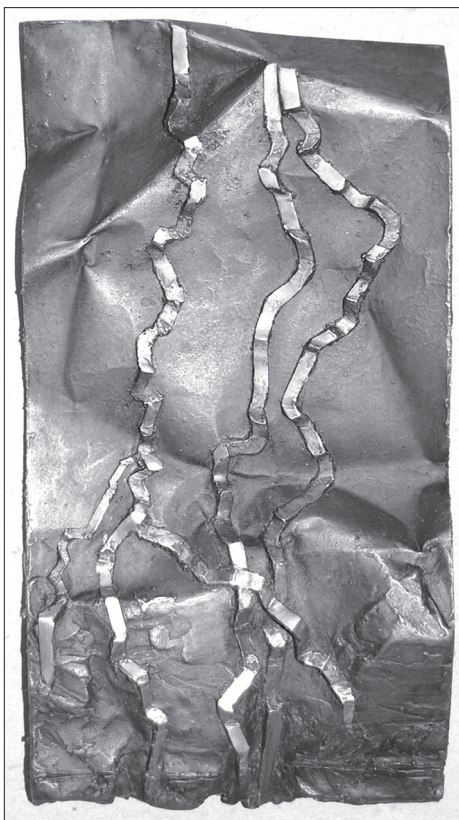

Milada Othová: 4×1, 2009, bronz, průměr 135 mm.

Do roku 2002 věnovala hradištskému sympozium pozornost a energii vynikající sochařka-medailérka Milada Othová. Byla dlouholetou členkou realizačního týmu (1994–2002) a pomáhala i v dalších letech s výběrem mladých talentovaných účastníků. V současnosti působí jako docentka na Akademii výtvarných umění v Praze (v roce 2002 habilitovala práci o reliéfu). Patří ke stálícím české sochařské a medailérské tvorby. Její dílo je obrazem či spíše zhmotněním, citových hnutí, vnitřních vizí a filozofujících úvah. Na letošní sympozium si přivezla několik rozpracovaných medailí a plaket vycházející z figurálních motivací, portrétu („Orten“, „4×1“). Její křehké, názorově bohatě odstíněné, intimně laděné plakety a medaile jsou počtou vosku a technice.

Slovenská sochařka Gabriela Gáspárová-Illéšová je v Uherském Hradišti poměrně častým hostem. Zúčastnila se prvního průkopnického ročníku hradištského sympozia a při každém dalším přijela nové účastníky podpořit svou přítomností. Věnuje se tvorbě medailí, plaket, drobné plastice, realizacím v architektuře. Hlavním inspiračním zdrojem jejích prací je většinou člověk, fragmenty lidského těla, portrét, příroda (fauna – žáby, netopýři). Na letošním ročníku navázala na téma, které ji delší dobu pohlcuje a které rozpracovala dále v cyklu Mezi nebem a zemí, Svolávám živé! (Vivos voco III a IV), Zvony, vycházející ze vztahu člověk – příroda, komunikace, mezilidské vztahy a které jsou výzvou i do budoucna. Reliéf v jejím pojetí často ovládá prostor, vyběhá do prostoru a nabývá trojrozměrných dimenzí.

Také Marián Huba, který působí jako pedagog na Škole úžitkového výtvarnictva v Bratislavě

Gabriela Gáspárová-Illéšová, Vivos voco IV., 2009, bronz, 145×97 mm.

(obor designu a tvarování dřeva), ve své tvorbě často zaznamenává vzájemné souvislosti vztahu člověk versus příroda. Věnuje se nejen monumentální a komorní plastice, medaili, designu, ale také tvorbě dřevěných hraček. Na letošní sympozium si přivezl několik ve vosku rozpracovaných návrhů. Některé voskové modely vycházely ze starších inspirací (90. léta), na nichž zde dále pracoval, experimentoval a rozvíjel je. Řeší v nich aktuální a stále diskutovaný problém vztahu člověka k přírodě (ekologie), jeho necitlivým zásahům vůči přirozenému prostředí. Exkurz do minulosti ke starším často figurálním tématům koresponduje s novými nápady a v jiných souvislostech nabývá dalších významů.

Další český účastník sochař Josef Šafařík, v roce 2000 nejmladší účastník 6. ročníku sympozia, dnes patří k autorům s vyhraněným uměleckým názorem. Tak jako řada dalších letošních „sympozistů“ také on se začíná věnovat pedagogické činnosti (ČVUT, na fakultě designu, v Praze). Zřejmě také s tím souvisí i současná tvorba. Rozpracovává nové téma krajiny – krajiny města,

Marie Šeborová a Josef Šafařík připravují formy na lití.

Marie Šeborová: Torzo I, 2009, bronz, 294×142 mm.

Josef Šafařík: Jižní spojka, 2009, bronz, 180×170×30 mm.

současné urbanistiky a architektury. Inspirace nachází například v rozmanitých a spletitých silničních křižovatkách, které mohou evokovat složité křižovatky života, ale také bronzový šperk.

Marie Šeborová se dosud zúčastnila mnoha sochařských sympozií zaměřených převážně na práci s kamenem. V tvorbě většinou vychází z klasických tradic (plastika, reliéf, medaile) a sleduje několik základních témat. Jednak se orientuje na portrét na medaili, rovněž vytvořila několik návrhů na pamětní mince motivově různě zaměřené. Ve volné sochařské tvorbě však stojí v popředí zájmu figura (zúčastnila se např. konkurzu na pomník markraběte Jošta), přírodní motivace. V Uh. Hradišti vznikl soubor zoomorfně (Moře) a figurálně zaměřených reliéfů (Torzo I–III), jejich výraz je umocněn tyrkysovou patinou. V letošním nabitém programu si sochařka vyčlenila prostor pro dvě medailérská sympozia – v Uherském Hradišti a ve slovenské Kremnici (v obou případech 10. výročního).

Umělci, kteří přijeli na první turnus, měli výhodu, že na vzniklých artefaktech mohli pracovat (cizelovat a patinovat je) i po odjezdu z Uherského Hradiště, protože výstava výsledků se realizovala až po skončení obou turnusů. Někteří si svůj pobyt protáhli nebo přijeli ještě během druhé etapy sympozia na lití.

Marián Huba: Uviaznutý v nánosoch, 2009, bronz, v 315 mm.

Miroslav Kovářik: Těžítko romantikovo, 2009, bronz, v 250 mm.

Bogomil Nikolov: Crash of one Illusion, 2009, bronz, 165×150 mm.

Martin Zet: Háček, 2009, bronz, 265×140×225 mm.

Druhý turnus 1.–15. 8. 2009

Druhý turnus začal v sobotu 1. srpna příjezdem maďarského sochaře Lászla Zagvy⁹, účastníka řady sochařských symposií v Maďarsku a na Slovensku. László Zagva žije a tvoří v Nyíregyháze, kde v současnosti působí jako pedagog na Střední uměleckoprůmyslové škole. Ve své tvorbě se věnuje zejména monumentální plastice (realizoval například sousoší u Národního divadla v Budapešti nebo Mihályho památník v Nyíregyháze), medaili, reliéfu. Častým zdrojem inspirace bývá figura, hudba, dudáci, tanec. Zabývá se rovněž portrétem na medaili apod. Jeho reliéfy jsou epické, poetické. V Uherském Hradišti vytvořil dva soubory vycházející z antického odkazu (Metamorfózy, Oidipus).

Maďarština během druhé etapy v ateliérech „Franklu“ zaznívala velmi často, protože kromě Lászla z Budapešti přijela sochařka Judit Zsin¹⁰ a ze slovenského Komárna Helena Szilva.¹¹ Judit Zsin je zkušená sochařka a vynikající modelérka. Na hradištském sympoziu vytvořila cyklus šesti medailí na téma 800 let regulí sv. Františka z As-

Judit Zsin, Cyklus 800 let regulí sv. Františka, sv. František staví kostel sv. Damiána / The Cycle 800 years regulars of St. Francis, St. Francis and St. Klara/, 2009, bronz, průměr 115 mm.

László Zagva: Cyklus Oidipus, První otázka Sfinxy, 2009, bronz, průměr 120 mm.

sissi, který věnovala do sympoziijní sbírky. Judit během své umělecké kariéry působila také jako pedagog na škole výtvarného a užitého umění. Její tvorba často vychází z přírodních motivací, ze vztahů mezi lidmi, ale zde nalezneme také náměty biblické (král David), historické, etnografické. Důležité místo v jejím díle zaujímá portrét (na medaili i v plastice) a figura, objevuje se rovněž v návrzích na mince. Vztah k hudbě a poezii je pro Judit také nezastupitelný. Řada prací je přímo inspirovaná interpretací hudebních témat. Helena Szilva má rovněž bohaté zkušenosti s podobnými projekty jako jsou hradištská pra-

Helena Szilva, Last minute III, 2009, bronz, průměr 120 mm.

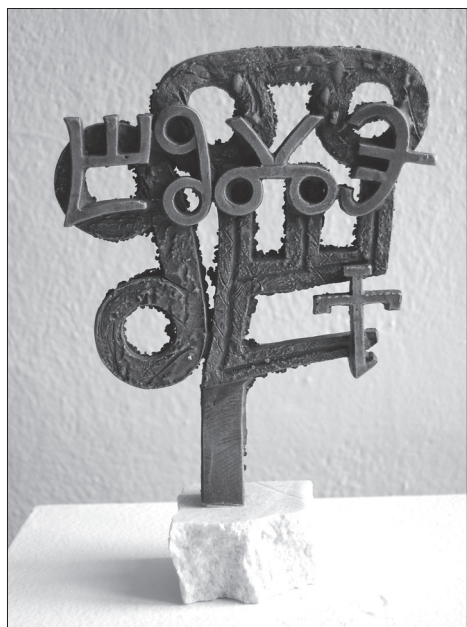
covní setkání (symposia ve Finsku, Maďarsku). Na sympoziu v maďarské Nyíregyháze byly její práce dokonce oceněny nejvyšším uznáním (hlavní cenou). Svůj zájem dělí mezi medaili, šperk a volnou plastiku. Náměty jejích prací jsou rozmanité. Nechává se inspirovat přírodou, minulostí, světem technických vynálezů, nevyhýbá se ani duchovní tematice. Do Hradiště si přivezla rozpracované plakety, ovlivněné svým současným způsobem života, výchovou malého syna Árona, v nichž se odráží svět pohádek a snových představ. V průběhu sympozií vznikl kvalitní soubor šesti medailí Last minute, který

dále putuje na mezinárodní přehlídku medailérské tvorby FIDEM.

Ze Slovenska přijeli na druhý turnus další dva sochaři – medailéři Štefan Novotný¹² a Marián Polonský¹³. Štefan Novotný se věnuje především ražené a lité medaili a plaketě, za něž získal řadu ocenění. Působí jako výtvarník a medailér v Mincovně s. p. Kremnica. Je autorem řady pamětních mincí a medailí, velmi často portrétních. V jeho výtvarném programu najdeme kromě portrétu, historické náměty, biblické motivy a témata ztvárňující panoptikum života, lidské společnosti, naplněné jinotaji a člověčenstvím a v tomto programu dále pokračoval i v Uherském Hradišti. Vytvořil zde např. pamětní medaili s portrétem

Štefan Novotný: Nikdo nechtěl to vejce, 2009, bronz, 173×260 mm.

Marián Polonský, Cyklus Hlaholice: Bože..., 2009, bronz, mramor, v 235 mm.

Bernharda Hamanna, který je spojený s kremnickými sympozii a s přípravou výstavy Bronzový trojúhelník v roce 1995, kde se prezentovaly výsledky tří sympozii: Kremnica, Nyíregyháza a Uherské Hradiště. Akademický sochař Marián Polonský, který patří k nejvýznamnějším slovenským sochařům-medailérům a který reprezentuje Slovensko na mezinárodních přehlídkách medailérské (FIDEM od roku 1969) a sochařské tvorby, svůj tvůrčí zájem dělí mezi keramiku a umění malých forem, ale velkých obsahů – medaili a plaketu. V dosavadní práci těží především z technické zkušenosti rytce. Využívá duchovního odkazu minulosti, zejména antického dědictví, ke stále novým interpretacím. Je poutavý vypravěč, básník, filozof a romantik, který vždy překvapuje rozmanitou obrazností, nečekanou metaforou. I když přijel na sympozium později, vytvořil tři pozoruhodné plastiky, které jsou reminiscencí na společnou kulturní minulost obou našich národů (Hlaholice: Sv. Metoděj, Cyril, Gorazd, Hlaholice: Bože...).

Z polských sochařů byli k účasti osloveni Jacek Dworski,¹⁴ profesor Akademie Sztuk pięknych ve Wrocławu a jeho asistent na Akademii, Michał Staszczak,¹⁵ účastník minulého devátého ročníku. Jacek Dworski patří k nejvýznamnějším osobnostem polské medailérské školy. Ovládá perfektně všechny technologické postupy a finesy, které jsou předpokladem pro svobodnou tvůrčí práci. Rozsah tvůrčího zájmu Jacka Dworského zaujímá širokou škálu výtvarné problematiky, obsahující nejen sochařské kompozice svázané s obrazem krajiny, architektury, monumentální sochařství (pomníkové), ale především komorní sochařskou formu a medailérství, které je v jeho

Jacek Dworski: Portrét Krzysztofa N., 2009, bronz, 285×265 mm.

Jacek Dworski formuje voskový model.

umělecké činnosti oborem, jemuž zasvětil nejvíce času, shromáždil v něm nejvíce zkušeností, dosáhl nejvyšších uměleckých poct a v němž se nejvýznamněji zapsala jeho umělecká individualita a originalita. Je všeobecně známé, že tato forma výpovědi (medailérství) má zvláštní půvab. Řadí se svými specifickými zákony k sochařství a zároveň, jakoby se od něj vzdalovala. Samotná problematika malého prostoru, konečná stručnost přednesu umělecké myšlenky, mnohoplánová organizace prostoru a perfektní způsob přepisu plně odpovídá syntetickému způsobu myšlení Jacka Dworského. To, co je příznačné pro sochy, konstrukce, medaile, plakety, mince, kresby, které Dworski tvoří, nekončí pouhou smyslností, vtipem, ale současně je vnímáme hmatem, zrakem a zvukem... Mohlo by se zdát, že každá jeho práce, superrealistický portrét – socha z vosku, je hra o hlubším významu. Je to hra pramenící z celých sochařských tradic. Inspirace hledá v reálném světě lidské civilizace, přírodě nebo vychází z určitých životních zkušeností a vzpomínek, které se v jeho dílech odráží v symbolech či jinotajích.

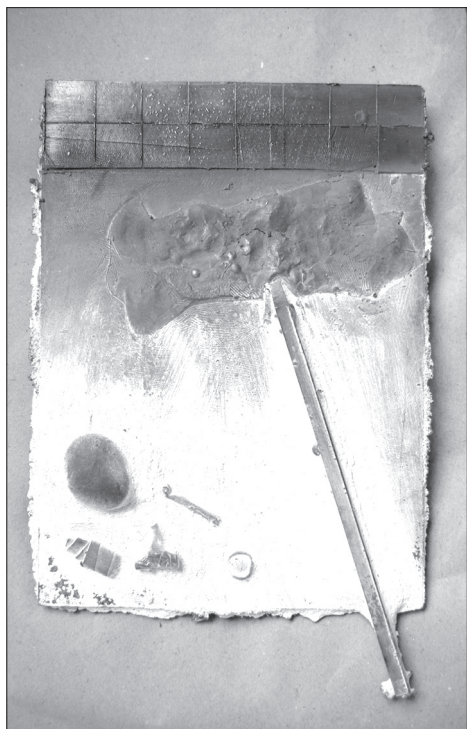
Sochařská tvorba mladého a talentovaného polského sochaře a medailéra Michała Staszczaka, který v současnosti působí jako asistent v ateliéru Medaile a malých prostorových forem prof. Jacka Dworského na wrocławské Akademii Sztuk

Pieknych, jsou velmi různorodé, inspirované nejen krajinou, světem techniky, civilizace, ale podněty hledá i v tématech filozofických nebo historických. Zúčastňuje se plenérů, dílen, workshopů s ukázkou litecké techniky. Staszczakův umělecký profil je poměrně široký. Nezabývá se pouze uměním malých forem – medailérstvím, ale věnuje se rovněž kresbě, plastice, experimentuje i v dalších uměleckých oborech (instalace) a pracuje také s dalšími především tradičními materiály např. se dřevem, keramikou. Většina jeho prací souvisí s kovem, nejčastěji s železem (litinou) a bronzem. Perfektně ovládá řemeslo. Napomohl vybudování plenérové pece na odlití kovu wrocławské Akademii výtvarných umění, kde se podílel na organizaci loňských i letošních workshopů. V Uherském Hradišti vytvořil rozsáhlý soubor plaket a plastik, jejichž modely si z velké části přivezl z Wroclawi.

Na výstavě výsledků sympozia, která se uskutečnila v Galerii Slováckého muzea v Uherském Hradišti (15. 8. –13. 9. 2009), se kromě nově vzniklých prací, představila rovněž celá sympozijní sbírka, která je budována od založení sympozia v roce 1988, a v současnosti obsahuje více než sto padesát artefaktů. Zahrnuje individuální poselství i době, o světě, o vztazích mezi lidmi, o minulosti. Konfrontuje mnoho rozdílných výtvarných názorů a uměleckých sdělení. Po skončení výstavy do sbírky přibýlo dalších třicet šest artefaktů od všech umělců, kteří se participovali na desátém

Michał Staszczak, Hmyz, 2009, bronz, v. 468 mm.

Jiří Vlach, *Nedokončená*, 2009, bronz,
372×245 mm.

ročníku. Samozřejmě součástí výstavní kolekce byla i nová díla dvou sochařů, kteří již více než dvacet let se starají o všechny zúčastněné a hladký průběh celého projektu – Miroslava Kováříka¹⁶ a Jiřího Vlacha.¹⁷ Díla obou umělců svou kvalitou patřila k nejvýraznějším artefaktům, které byly na sympoziu vytvořeny.

Hradištské medailéřské sympozium se stalo pojmem a událostí, která je v odborném světě sledovaná a která si udržuje tradičně kvalitní a vyrovnanou úroveň. Umělci, kteří se zde pravidelně od roku 1988 setkávají, využívají při své práci prastaré litecké techniky – lití bronzu „na ztracený vosk“. Sympozium je pořádáno již od roku 2002 Slováckým muzeem a Střední uměleckoprůmyslovou školou v Uherském Hradišti. Pozměnili se pouze další partneři sympozia. Mezi nimi zůstala Národní banka Slovenska – Múzeum mincí a medailí Kremnica a Városl galéria Nyíregyháza, novým partnerem 10. ročníku sympozia se stal Ósrodek Sztuki i Kultury ve Wroclawi. Finančně byl jubilejní ročník podpořen International Visegrad Fundem, Ministerstvem kultury České republiky, Zlínským krajem, Městem Uherské Hradiště, Nadací Děti, kultura, sport a řadou sponzorů: FIMES, a. s., Uherské Hradiště, ALUCAST, s. r. o., Tupesy, Přesné odlitky, s. r. o., Popovice, GSR, s. r. o., Uherské Hradiště, kteří nám po mnoho let věnují svou přízeň. K deseti uplynulým ročníkům byl vydán souborný katalog,

Účastníci 2. turnusu sympozia připravují formy před litím: zleva Michal Staszczak, Jiří Vlach, Marián Polonský, Štefan Novotný, Helena Szilva, Miroslav Kovářík.

Polské lití: Jacek Dworski a Michal Staszczak.

Judit Zsin očišťuje odlitek od zbytku formy.

Jacek Dworski a Miroslav Kovářík se připravují k lití.

kteřý představuje všechny autory a medailérskou sbírku.

Poznámky:

1 Za více než dvacet let se složení realizačního týmu několikrát proměnilo. Jenom dvě jména jsou spojena se všemi dosavadními ročníky – jméno akademického sochaře Jiřího Vlacha, zakladatele a hlavního organizátora sympozia, a akademického sochaře Miroslava Kovářika. První čtyři ročníky pomáhal připravit jako teoretik umění PhDr. Jaroslav Pelikán, který spolupracoval rovněž při organizování dalších setkání a zůstával nadále jako člen odborné komise pro výběr vzniklých uměleckých děl do sympoziální sbírky. V roce 1997 po něm převzala štafetu PhDr. Milada Frolcová, kunsthistorička Slováckého muzea. Akademický sochař Jiří Habarta, odborný pedagog SUPŠ, asistoval u prvních třech ročníků a svými zkušenostmi přispěl k jejich hladkému průběhu. Od roku 1994 do roku 2002 věnovala svůj čas a energii sympoziu první dáma české medailérské scény akademická sochařka doc. Milada Othová, která v současnosti působí na Akademii výtvarného umění v Praze a která rovněž pomáhala s výběrem zejména mladších účastníků sympozia i v dalších letech.

2 **Gabriela GÁSPÁROVÁ-ILLĚŠOVÁ**, Slovensko

* 19. 4. 1952 Nitra.

Studia: Gymnázium Nitra (1966–1970), Pedagogická fakulta Nitra (1970–1971), Vysoká škola výtvarných umění Bratislava (1971–1977, ateliér sochařství, R. Pribiš, J. Kulich), v roce 1996 habilitovala na docentku na Vysoké škole výtvarných umění pro obor volné umění – sochařství

Sympozia: 1983 Nyíregyháza (H), VII. ročník Mezinárodního sympozia medaile a drobné plastiky, 1987 Kremnica, II. ročník Medailérského sympozia, 1988 Uh. Hradiště, 1. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1994 Nyíregyháza (H), VIII. ročník Mezinárodního sympozia medaile a drobné plastiky, 1997 Mänttä (FIN), I. ročník Mezinárodního sympozia ražené a lité medaile, 1998 Haag (NL), Making realy-medals, 1999 Iserlohn (D), 16. a 17. Internationales Künstler-Sommerlager, 2000 Kremnica (SK), VI. ročník Mezinárodního sympozia medailí, 2003 Paříž (F), Cité Internationale des Arts, 2004 Seixal (P), Raku-Workshop, 2006, 2007 Mezörúr (H), Art Meeting of Visegrad Countries Occasion of 25th a 26th Jubilees the Mezötúr Art Shop, 2008 Veliko Tarnovo (BG), 3rd International Medal

Symposium, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia medaile a drobné plastiky.

3 **Marián HUBA**, Slovensko

* 16. 2. 1949 Bratislava.

Studia: Vysoká škola výtvarných umění Bratislava (1967–1973, ateliér J. Kostka)

Sympozia: 1990 Uh. Hradiště, 2. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1995 Nyíregyháza-Sóstó (H), 25. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile a drobné plastiky, 2005 Vráble (SK) – Mašekov mlyn, výtvarné sympozium, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.

Výstavy (výběr): 1995 Kremnica (SK), Múzeum mincí a medailí, Nyíregyháza (H), Városi galéria, Uh. Hradiště, Galerie Slováckého muzea, Bronzový trojúhelník, 2007 Bratislava (SK), Forum designu 07, 2009 Brno, Biennale Brno.

4 **Milada OTHOVÁ**, Česká republika

* 1. 10. 1944 Brno.

Studia: Střední odborná škola výtvarná Praha (1958–1962), Vysoká škola uměleckoprůmyslová Praha (1962–1967, J. Kavan).

Ceny (výběr): 1988 Ravena (I), Zlatá medaile VIII. Biennale Internazionale del Bronzetto Dantesca, 1989 Kremnica, Cena II. Mezinárodního Quadriennale.

Sympozia: 1988, 1990 Ravena (I), VIII. a IX. Biennale Internazionale del Bronzetto Dantesco, 1989 Kremnica, Mezinárodní medailérské sympozium, 1992, 1994, 1997/1998, 2000, 2002, 2009 Uh. Hradiště, 3., 4., 5., 6., 7., 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.

Zastoupení ve veřejných sbírkách: Národní galerie Praha, Moravská galerie Brno, Moravské zemské muzeum Brno, Museum Sztuki Medailerskie Wrocław (PL), Centro Dantesco Ravena (I), Slovácké Muzeum Uh. Hradiště, Múzeum mincí a medailí Kremnica (SK).

5 **Josef ŠAFAŘÍK**, Česká republika

* 11. 3. 1977 Praha.

Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola kamenosochařská Hořice (1992–1997, J. Wagner), Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou (1998–2000), Vysoká škola uměleckoprůmyslová Praha (2000–2006, ateliér Skla v architektuře M. Karel, D. Hanzlík), doktorandské studium na Vysoké škole uměleckoprůmyslové (2006–2009).

Sympozia (výběr): 1997, 1998 Chomutov, sochařské sympozium, 2000, 2009 Uh. Hradiště, 6. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 2002

- Kremnica (SK), Mezinárodní medailéřské sympozium.
- 6 **Marie ŠEBOROVÁ**, Česká republika
* 29. 8. 1966 Kroměříž.
Studia: Akademie výtvarných umění Praha (1990–1993, ateliér kresby, J. Svobodová), Fachhochschule Kiel (D), (1992, stáž, prof. J. Koblasa), Akademie výtvarných umění Praha (1993–1996, ateliér figurálního sochařství a medaile, J. Hendrych).
Sympozia (výběr od r. 2000): 2000 Hředle u Rakovníka, IX. Mezinárodní sochařské sympozium Džbán, 2001 Přední kopanina, Sochařské sympozium; Široký Dvůr – Břeclav, VI. sochařské sympozium Široký Dvůr, 2002 Uh. Hradiště, 7. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 2003 Uh. Brod, Sochařské setkání Při zdi; Hodonín, Pohárové sympozium, 2004 Santa Maria di Leuca (I), Mezinárodní sochařské sympozium (vápenec), 2005 Nyíregyháza – Sóstó (H), XIII. mezinárodní sympozium lité medaile a drobné plastiky, 2006 Frauenstein (D), Europäisches Kunstsymposium; Antalya (Turecko), Dokuma Modern Art Museum, 2007 Woerden (NL), II. mezinárodní sochařské sympozium Sitting Art; Amnéville les Thermes (F), Mezinárodní sochařské sympozium; Grasse (F), II. mezinárodní sochařské sympozium; Aiya Varvara (Kypr), II. mezinárodní sochařské sympozium; Mersin (Turecko), V. mezinárodní sochařské sympozium, 2008 Opole (PL), II. mezinárodní sochařské sympozium; Landek, IV. mezinárodní sochařské sympozium Landek 08, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 7 **Martin ZET**, Česká republika
* 11. 9. 1959 Praha.
Studia: Akademie výtvarných umění Praha (1979–1985, J. Bradáček, J. Hána).
Sympozia (výběr): 1984, 1985, 1987 Přední Kopanina, Kámen, 1989 Frunze (SSSR – Kirgistán), 1990 Uh. Hradiště, 2. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1992 Nyíregyháza–Sóstó (H), Mezinárodní sympozium lité medaile a drobné plastiky; Praha, Trója, 1992, 1993, 1994 Khanevo, Moskva (Rusko), International Symposium MEDVEĎKA-KRTONOŽKA, 1993 Milevsko, Žulové sympozium, 1995 Kvols (DK), Dana-Burnu, Symposium; Plasy, klášter, Meridian Crossing, 1996 Maalot-Tarshiha (Izrael), Stone in Galilee; Plasy, klášter, Sub Rosa, 1996, 1998 Gökçeada (Turecko), International Symposium Gökçeada; Bornholm (DK), 1997 Schratzenberk (A), Flaschenpost; Hředle, Džbán; Plasy, klášter, Near the Beginning, 1999 Violín (SK), VIOLIN IMM; Plasy, klášter, Fairy-tales, 2000 Bitola (Makedonie), YES-NO, 2001 Praha, Sochařský ateliér Bubeč, Art for Public Space, 2002 Bitola (Makedonie), 2nd International Symposium and Exhibition of Works of Art “I-YOU”; Istanbul (Turecko), BÜYÜKÇEKMECE 1. ULUSLARARASI HEYKEL SEMPOZYUMU, 2003 Hodonín, Pohárové sympozium, 2004 Litvínov, Mezníky paměti, 2006 Ysemek (Turecko), Mezinárodní sochařské sympozium, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 8 **Bogomil NIKOLOV**, Bulharsko
* 18. 12. 1943 Brachlianitza.
Studia: Vysoká škola výtvarných umění Sofia (1959–1964), Národní akademie výtvarného umění Sofia (1966–1968), Moskva (SSSR), Institut užitého výtvarnictví S. G. Stroganova (Institut of Art and Crafts after S. G. Stroganov, 1968–1971).
Ceny: 1977 Nyíregyháza (H), International Medal Art Symposium, 2. cena, 1979 Ravenna (I), International Biennial of Small Sculpture, Zlatá medaile, 1985 Kremnica, GRAND PRIX, 1. mezinárodní quadrienale medaile, 1988 Warszawa (PL), GRAND PRIX – First International Biennial of Unique Medal, 1995, 1997, 1998, 1999, 2000 První cena Bulharské národní banky (Collection Coin Competition), 2000 Speciální cena Award Yugoslavian National Association of Fine and Applied Arts (ULUPUDS) – 6th International Biennial of Miniature Arts Yugoslavia.
Sympozia: 1977 Nyíregyháza (H), Mezinárodní medailéřské sympozium, 1979 Riga (LV), Mezinárodní sochařské sympozium, 1983 Kovachevtzi (BG), Mezinárodní medailéřské sympozium, 1986 Iserlohn (D), Kultursymposium, 2000 Loughborough (Austrálie), BAAMS Annual Conference, 2002 Kremnica (SK), Mezinárodní medailéřské sympozium, 2005, 2009 Uh. Hradiště, 8. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 9 **László ZAGYVA**, Maďarsko
* 14. 7. 1945 Bayerisch Eisenstein (D).
Studia: Akademie výtvarných umění Kolozsvár (1963–1969, sochařský ateliér I. Andreescu).
Ceny (výběr): 1994 Nyíregyháza–Sóstó (H), Cena sympozia, 1997 Nyíregyháza (H), Cena národní maďarské umělecké asociace.
Sympozia: 1994 Nyíregyháza–Sóstó (H), Mezinárodní sympozium lité medaile a drobné plastiky; Uh. Hradiště, 4. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1997 Mänttä (FIN), Mezinárodní medailéř-

- ské sympozium, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- Výstavy samostatné (výběr):** 1991 Eger (H), Lenkey Diákgaléria, 1994 Nyíregyháza (H), Divadlo Z. Moricze, 1997 Nyíregyháza (H), Városi galéria, 1998 Debrecín (H), Kulturális centrum.
- 10 **Judit ZSIN**, Maďarsko
* 22. 11. 1957 Budapešť.
Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola Budapešť (keramika), Akademie výtvarných umění Budapešť (1981 T. Vigh, 1983 M. Borsos).
Ceny (výběr): 1982 Herman Lipót, 1989, 1994 Nyíregyháza (H), Hlavní cena sympozia, 1992, 1994 Cena MHB, 1993 Cena Grand prix Sorosova centra, 1995 Szeged (H), Speciální cena letní výstavy, 1997 Stipendium Borsos Miklós-Kéry Ilona.
Sympozia (výběr): 1992 Uh. Hradiště, 3. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1989, 1994 Nyíregyháza-Sóstó (H), Mezinárodní sympozium lité medaile a drobné plastiky, 2009 Uh. Hradiště, 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 11 **Helena SZILVA**, Slovensko
* 17. 5. 1970 Želiezovce.
Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola Bratislava (1984–1988, obor keramika), Vysoká škola výtvarných umění Bratislava (1990–1996, sochařský ateliér, později šperk), roční studijní pobyt na Koninklijke Academy voor schone Kunsten Gent (B) 1994.
Sympozia: 1991, 1995, 1996 Kecskemét (H), Mezinárodní sympozium emailu, 1998 Nyíregyháza (H), Mezinárodní sympozium lité medaile a drobné plastiky, 1999 Kautkaanpäi (FIN), Medal Art Symposium, 2000, 2009 Uh. Hradiště, 6. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
Účast na výstavách (výběr): 1993, 1997 Frýdek-Místek, Mezinárodní trienále emailu, 1994 Newcastle (GB), Slovak Art School, 1995 Kiel (D), Bildhauer, 1998 Haag (NL), FIDEM, 1999/2000 Londýn (GB), Size immaterial-hand held sculpture of the 90's.
Zastoupení ve veřejných sbírkách: Városi Galéria Nyíregyháza (H), British Museum Londýn (GB), Slováké muzeum Uherské Hradiště.
- 12 **Štefan NOVOTNÝ**, Slovensko
* 29. 9. 1954 Slovinky.
Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola Kremnica (1970–1974).
Sympozia: 2007, 2009 Uh. Hradiště, 9. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 13 **Marián POLONSKÝ**, Slovenská republika
* 23. 8. 1943 Hubina u Piešťan.
Studia: Vysoká škola výtvarných umění Bratislava (1962–1969, ateliér reliéfního sochařství, R. Pribiš), r. 1970 získal ateliér v Modre, pracuje v oblasti keramiky a medailí.
Sympozia: 1988 Kremnica, Mezinárodní quadrienále medaile, 1988, 2001 Nyíregyháza (H), Mezinárodní sympozium medaile a drobné plastiky, 2002, 2009 Uh. Hradiště, 7. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 14 **Jacek DWORSKI**, Polsko
* 12. 9. 1937 Lvov.
Studia: Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych Wrocław (1956–1962, ateliér X. Dunikowski, A. Czepielewski); od roku 1964 vystavuje v Polsku i zahraničí; laureát řady ocenění za medailí.
Sympozia: 1981, 1995 Nyíregyháza-Sóstó (H), 5. a 25. mezinárodní sochařské sympozium, 1996 Kremnica (SK), Mezinárodní kvadrienále medaile, 1997/1998, Uh. Hradiště, 5. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1999, 2001 Uh. Hradiště, Trojkolka (1. sympozium umělecké skupiny se zahraniční účastí), 2007, 2009 Uh. Hradiště, 9. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky (host 9. ročník).
- 15 **Michał STASZCZAK**, Polsko
* 8. 11. 1979 Wrocław.
Studia: Akademia Sztuk pięknych Wrocław (1999–2005, ateliér: L. Podsiady, J. Dworski, A. M. Kram), v roce 2004 a 2005 získal dvouleté placené stipendium ministra kultury, na přelomu roku 2004/2005 honorované stipendium městského odboru kultury a umění Wrocławu pro mladé talenty, v roce 2007 získal stipendium správy Dolnoslezského vojvodství.
Sympozia, dílny, plenéry: 2003, 2004 Gdaňsk (PL), ASP, dílna lití, 2005 Starachowice (PL), Muzeum přírody a techniky, litécká dílna, 2005, 2006, 2007, 2008 Wrocław (PL), Dolnoslezský vědecký festival (keramika, lití kovu), 2006 Luboradow (PL), Centrum umělecké keramiky, 2007, 2008 Wrocław (PL), ASP, Festival lití, 2007, 2009 Uh. Hradiště, 9. a 10. ročník Mezinárodního sympozia lité medaile, plakety a drobné plastiky.
- 16 **Miroslav KOVÁŘÍK**, Česká republika
* 13. 10. 1951 Kyjov.
Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola Uh. Hradiště (1967–1972, S. Mikuláščík), Vysoká škola uměleckoprůmyslová Praha (1972–1978, ateliér užitého sochařství, J. Kavan, J. Malejovský).

Sympozia: 1988, 1990, 1992, 1994, 1997/1998, 2000, 2002, 2005, 2007, 2009 Uh. Hradiště, 1.–10. ročník Mezinárodního symposia lité medaile, plakety a drobné plastiky (člen organizačního a realizačního týmu), 1996 Kremnica (SK) Mezinárodní medailéřské sympozium v Kremnici, 1997 Mäntä (FIN), Mezinárodní medailéřské sympozium, 2003 Hodonín, Pohárkové sympozium (člen organizačního a realizačního týmu), 2004 Sympozium Wolfensdorf (A), 2009 Hodonín, Keramické sympozium.

17 **Jiří VLACH**, Česká republika

* 14. 8. 1946 Žarošice.

Studia: Střední uměleckoprůmyslová škola Uh. Hradiště (1961–1965, S. Mikuláščík), Vysoká škola uměleckoprůmyslová Praha (1965–1972, ateliér užitého sochařství, J. Kavan, J. Malejovský).

Ceny: 1989 Kremnica, GRAND PRIX II. Mezinárodního quadrienale medaile, 1995 Nyíregyháza (H), Hlavní cena XIX. mezinárodního sochařského symposia, 2004 Plzeň, IV. mezinárodní bienále kresby.

Sympozia: 1980 Dzintari (LV), Mezinárodní sochařské a medailéřské sympozium, 1986 Siklós (H), Mezinárodní sympozium keramiky, 1988, 1990, 1992, 1994, 1997/1998, 2000, 2002, 2005, 2007, 2009 Uh. Hradiště, 1.–10. ročník Mezinárodního symposia lité medaile, plakety a drobné plastiky, 1989 Kremnica, II. Mezinárodní quadrienale medaile, 1995, 2001 Nyíregyháza-Sóstó (H), 19. a 25. mezinárodní sochařské sympozium, 1999, 2001 Uh. Hradiště, Trojkolka (1. a 2. sympozium umělecké skupiny se zahraniční účastí).

Milada Frolcová

Výstava Medailéřská sbírka a výsledky 10. ročníku Mezinárodního symposia lité medaile, plakety a drobné plastiky v Galerii Slovákého muzea.

**„OPUS VELEHRADENSIS
– ZNAMENÍ NADĚJE“
OTMAR OLIVA – SOCHY/ JIŘÍ ROHEL
– FOTOGRAFIE
VELEHRAD, HOTEL MLÝN 5.–30. 9. 2009
PRAHA, POSLANECKÁ SNĚMOVNA
PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY
12.–27. 11. 2009**

Výstava plastik akademického sochaře Otmar Olivy a fotografií MUDr. Jiřího Rohela, dvou přátel, kteří žijí a tvoří ve Velehradě, nazvaná „Opus Velehradensis – znamení naděje“, byla uspořádána od 5. do 20. září 2009 ve velehradském Hotelu Mlýn u příležitosti 20. výročí společné výstavy obou přátel „Refugium Velehrad“ konané v září roku 1989. V té době to byla na jihovýchodní Moravě vůbec první výstava uměleckých artefaktů inspirovaných křesťanskou spiritualitou. Také proto byla po několika dnech zakázána Státní tajnou bezpečností. Paradoxně 17. listopadu 1989 došlo v Československu k sametové revoluci a zmíněná výstava tak byla určitým znamením naděje i předznamenáním radikálních duchovních a demokratických proměn české společnosti. Slováké muzeum v Uherském Hradišti a neformální společenství Refugium Velehrad připomněly tuto událost výstavním projektem „Opus Velehradensis – znamení naděje“, který byl zahájen symbolicky v prostorách, kde se zakázaná výstava realizovala, a putovala dále do

Prahy do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, aby se stala součástí oficiálních oslav 20. výročí sametové revoluce. 12. listopadu 2009 ji zde slavnostně zahájila 1. místopředsdkyně Poslanecké sněmovny Miroslava Němcová. O díle obou umělců promluví PhDr. Jaroslav Zapletal a PhDr. Milada Frolcová. Na jaře 2010 bude mít výstava své volné pokračování v Olomouci, rodném městě Otmar Olivy.

Smysl výstavního projektu umocňuje skutečnost, že Velehrad je proslulé poutní místo, které se do povědomí většiny střeoevropských národů zapsalo již ve druhé polovině 19. století, kdy zde zmohutněla cyrilometodějská poutní tradice. Z tohoto základu vyrůstaly unionistické snahy o překonání rozkolu mezi východním a západním křesťanstvím, národní vlastenectví a specifická kultura. V roce 1985 se velehradská cyrilometodějská pouť stala prvním velkým manifestačním protestem českých a slovenských věřících proti komunistickému ateistickému režimu. Pro celý současný svět se stal Velehrad důležitým duchovním místem oficiální návštěvou papeže Jana Pavla II. dne 22. dubna 1990.

Výstava „Opus Velehradensis – znamení naděje“ se současně stala reminiscencí na minulost a umělecké začátky obou autorů a zároveň přiblížila vývoj jejich tvorby až do současnosti. Sochy Otmar Olivy, zahrnující také drobnější práce, obřadní artefakty, medaile a zvony, doplnily umělecké a dokumentární snímky jeho velkých

Vernisáž výstavy Opus Velehradensis – znamení naděje, Velehrad 5. 9. 2009.

Vernisáž výstavy Opus Velehradensis – znamení naděje, Velehrad 5. 9. 2009.

liturgických plastik a realizací určených do kostelů a na veřejná prostranství u nás i v zahraničí, včetně prací dodaných do Slovinska, Itálie, Francie a zejména do Vatikánu pro papežskou kurii Jana Pavla II. Pozoruhodné jsou postmortní pamětní desky horolezců instalované přímo v horách. K nejbližšímu okruhu spolupracovníků a přátel Otmaru Olivy patří fotograf MUDr. Jiří Rohel. Ve svých fotografických cyklech emotivně zaznamenává krajinu, objekty, zátiší a člověka žijícího v různých prostředích, který může akceptovat nebo odmítat společenské konvence. Součástí této výpovědi je rovněž zachycení kulturního, především uměleckého niveau v oblasti Uherskohradištska v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Podařilo se mu zcela jedinečným způsobem postihnout zvláštní atmosféru zdánlivě provinciální oblasti, kde se právě v době normalizace ocitla „za trest“ řada výjimečných a vynikajících osobností dramatického, hudebního a uměleckého života a kde se vytvořilo zvláštní podhoubí pro rozkvět umělecké existence v mnoha směrech. Vystavené snímky umožnily utvořit si nejen obraz o tématech a proměnách Rohelovy

tvorby, ale zachytily také celý proces, jak Olivova sochařská díla přicházejí na svět. Unikátní jsou zvláště fotografie z odlévání a momentky zachycující neopakovatelnou přátelskou atmosféru společenství Refugia Velehrad. Specifikem expozice ve Velehradě byla zajímavá přehlídka ukázek samizdatů, které vznikaly v Olivově ateliéru před rokem 1989, a kreseb, které Oliva vytvořil jako politický vězeň komunistického režimu.

K výstavě byl vydán obsáhlý a výpravný katalog, redigovaný PhDr. Jaroslavem Zaplalem, do kterého svými texty přispělo 21 autorů, mezi nimi kardinál Tomáš Špidlík, biskup Josef Hrdlička, cestovatel Miroslav Zikmund, spisovatelé Ludvík Vaculík a Josef Holcman, teologové Richard Čemus a Václav Umlauf i někdejší Olivův spoluvězeň Jiří Dienstbier. Vedle Jiřího Rohela se v knize objevují snímky dalších šestnácti fotografů. Publikaci, kterou vydalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, připravil do tisku Tomáš Ježek, Ottobře 12, a vytiskla tiskárna Květoslava Zaplatíčka ve Vesci.

Milada Frolcová